

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ЛОГОПЕДИЧНИХ
ЗАНЯТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ
ТРУДНОЩАМИ**

Студентки 2 курсу,
групи ЛОГм-1-24-1.4з
другого (магістерського) рівня
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальності 016 Спеціальна освіта
освітньої програми 016.01.01 Логопедія
Самоткан Вікторії Олександрівни

Використання чужих ідей,
результатів і текстів мають
посилання на відповідне джерело

Науковий керівник: О.П. Таран
кандидат психологічних наук;
доцент кафедри спеціальної та
інклюзивної освіти

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Допуск до захисту
перед ЕК

О.В. Мартинчук,
завідувач кафедри спеціальної та
інклюзивної освіти

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Київ – 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	8
1.1 Сутність та структура поняття мотиваційної готовності в пізнавальній діяльності дитини	8
1.2 Труднощі формування мотиваційної готовності до пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами	16
1.3 Підходи щодо формування мотивації до пізнавальної діяльності у дітей з мовленнєвими труднощами дошкільного віку	21
Висновки до першого розділу	27
РОЗДІЛ 2	
ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ	29
2.1. Методичні засади дослідження особливостей мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами	29
2.2. Особливості мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами	33
Висновки до другого розділу	37
РОЗДІЛ 3	
ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТЬ	39
3.1. Методичні засади формування мотиваційної готовності до логопедичних занять дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами	39

3.2. Програма формування мотиваційної готовності до логопедичних занять дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами	43
3.3. Впровадження та визначення ефективності програми формування мотиваційної готовності до логопедичних занять дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами	55
Висновки до третього розділу.....	59
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Актуальність дослідження: Актуальність даної теми зумовлена значним поширенням мовленнєвих порушень серед дітей дошкільного віку, що впливає на їх соціалізацію, навчальну діяльність та загальний когнітивний розвиток. Одним із ключових аспектів ефективної логопедичної допомоги є мотивація дітей до занять, яка впливає на їхню активність, посидючість та зацікавленість у процесі корекції мовлення. Успішна корекційна робота вимагає високого рівня мотивації у дитини, оскільки саме зацікавленість та позитивне ставлення до освітнього процесу визначають ефективність логопедичних занять. В логопедичній практиці проблеми мотивації дітей старшого дошкільного віку торкаються переважно в межах готовності до шкільного навчання. Так, С. Костіна та О. Стахова зазначають що діти цього віку з різними мовленнєвими труднощами виявляють переважно низький та середній рівень сформованості мотивації до навчання.

Безпосереднє дослідження мотивації до подолання мовленнєвих порушень як провідного чинника корекції мовлення здійснено М. Міщенко. Результати цього дослідження засвідчують, що процес формування мотивації до подолання порушення мовлення залежить від сформованості довільної уваги, рівня домагань, усвідомлення потреби та прагнення до самовдосконалення. Поряд з цим дослідниця зазначила, що діти старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення мають низький рівень сформованості довільності та рівня домагань, що зумовлює недостатній рівень мотивації. Зарубіжні дослідники, зокрема J. Cooper та C. Montgomery, вивчали вплив мотивації на ефективність логопедичної терапії та роль індивідуального підходу у корекційній роботі. Також варто згадати праці M. Schenkel та Susan E. Eaton, які досліджували використання інтерактивних методів у логопедичній практиці.

Таким чином, формування мотиваційної готовності до логопедичних є комплексним процесом, що включає використання сучасних педагогічних та

психологічних методів впливу на дитину. Зокрема, важливу роль відіграють емоційний комфорт, ігрові методи навчання, індивідуалізація підходів до кожної дитини, а також активна співпраця з батьками. У зв'язку з цим дослідження мотиваційних чинників та розробка ефективних методик залучення дітей до логопедичних занять є важливим завданням сучасної логопедії та дошкільної педагогіки.

Враховуючи недостатність досліджень з окресленої проблематики, вбачаємо за необхідне дослідити психолого-педагогічні чинники, що впливають на формування мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей з мовленнєвими труднощами, а також здійснити пошук методів та прийомів, що сприяють підвищенню інтересу дітей до логопедичних занять. Зокрема, вбачаємо за доцільне розглянути ігрові методи, використання мультимедійних технологій, емоційно-забарвлене навчання та індивідуально орієнтований підхід.

Мета дослідження: теоретично та емпірично дослідити особливості мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами до логопедичних занять, розробити й апробувати програму формування мотиваційної готовності.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Проаналізувати науково-методичну літературу щодо проблеми формування мотивації у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.
2. Визначити стан сформованості мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами до логопедичних занять.
3. Розробити програму формування мотиваційної готовності та перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження – мотиваційна готовність дітей старшого дошкільного віку до логопедичних занять.

Предмет дослідження – програма формування мотиваційної готовності до логопедичних занять.

Теоретико-методологічні засади дослідження становлять праці українських та зарубіжних науковців, які вивчали проблеми мовленнєвого розвитку, мотивації до навчальної діяльності та корекційної роботи. Серед українських дослідників варто відзначити роботи Т. Піроженко, яка досліджує особливості формування мотивації у дітей із мовленнєвими порушеннями. Значний внесок у розвиток логопедичної науки зробили також Т. Сак та І. Синиця, які розглядали проблему мотивації у дітей з порушеннями мовлення та ін. Зарубіжні дослідники, зокрема J. Miller та A. Iglesias, вивчали вплив мотивації на ефективність логопедичної терапії та роль індивідуального підходу у корекційній роботі. Також варто згадати праці Y. Lin та S. Bratton, які досліджували використання інтерактивних методів у логопедичній практиці.

Для вирішення поданих завдань і досягнення мети роботи були застосовані такі **методи наукового дослідження**:

-**теоретичні**: аналіз науково-методичної літератури з проблеми мотиваційної готовності та логопедичної роботи;

-**емпіричні**: діагностика мотиваційної готовності у дітей старшого дошкільного віку (спостереження, експертне оцінювання, анкетування фахівців); розроблення програми, що містить ігрові технології, вправи та методи співпраці з батьками; організація та реалізація формувального експерименту з подальшою обробкою результатів;

-**методи обробки та аналізу даних**: кількісний та якісний аналіз результатів дослідження, узагальнення, інтерпретація та формулювання висновків.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота виконувалася на базі дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №767 комбінованого типу Деснянського району м. Києва. Вибірку склали 20 дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Елементи наукової новизни полягають у визначенні специфічних особливостей та тенденцій формування мотиваційної готовності до

логопедичних занять у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами; розробці та обґрунтуванні програми стимулювання мотивації дітей до корекційно-розвиткових занять; удосконаленні підходів до діагностики рівня мотиваційної готовності на основі комплексного використання психологічних та педагогічних методик.

Практична значущість полягає у розробці та апробації методичних рекомендацій для логопедів, вихователів та батьків щодо підвищення мотивації дітей до логопедичних занять; створенні ефективної програми формування мотиваційної готовності, яка може бути впроваджена в освітньо-корекційний процес закладів дошкільної освіти; розробці дидактичного матеріалу та ігрових технологій, спрямованих на стимулювання позитивної мотивації дітей з мовленнєвими труднощами.

Апробація результатів дослідження. Основні положення проведеного дослідження представлено на Студентській науково-практичній конференції «Перші кроки в науку» Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ (06.11.2025). Презентовано на міжнародній науково-практичній конференції *«Сучасний дизайн інклюзивного навчання: успішні українські та зарубіжні практики»* (11.11.2025). Підготовлено у співавторстві з науковим керівником тези: Самоткан, В. Таран О. Стан сформованості мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами. *Сучасний дизайн інклюзивного навчання: успішні українські та зарубіжні практики*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (11 листопада 2025 р., м. Київ). Київ, 2025. С.181-183.

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (73 найменувань, з них 7 – іноземними мовами). Повний обсяг роботи становить 78 сторінок, основного тексту – 63 сторінок. Робота містить 2 таблиці і 3 рисунки на 2 сторінках основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1 Сутність та структура поняття мотиваційної готовності в пізнавальній діяльності дитини

Мотиваційна готовність є важливим аспектом педагогічного процесу, оскільки вона безпосередньо впливає на ефективність навчання та розвитку дітей. В науковій літературі це поняття розглядається як комплекс психологічних, емоційних і когнітивних складових, які забезпечують готовність дитини до активної участі в пізнавальній діяльності. Мотиваційна готовність включає в себе не лише бажання навчатися, але й здатність долати труднощі на шляху до досягнення мети. Важливим є взаємозв'язок між внутрішніми прагненнями дитини та зовнішніми умовами навчального процесу, які можуть або підтримувати, або стримувати її мотивацію. Особливе значення має визнання індивідуальних особливостей кожної дитини, що дозволяє педагогам створювати сприятливе середовище для розвитку цієї готовності. На основі досліджень фахівців, мотиваційна готовність є основою для подальшої успішної інтеграції дітей в освітній процес. Формування мотиваційної готовності має велике значення, особливо для дітей з мовленнєвими труднощами, адже це дозволяє їм подолати труднощі в навчанні та розвивати свої здібності.

Мотивація визначається як внутрішнє спонукання до активної пізнавальної діяльності, що формує готовність дитини долучатися до навчально-інтегрованих мистецько-технологічних процесів. Мотиваційні механізми забезпечують інтерес до здобуття нових знань, умінь і навчального досвіду у взаємодії з освітнім середовищем. Як зазначає О. Отич, педагогічна наука аналізує розвиток освітньої мотивації в контексті формування особистості та її здатності до навчання. Розгортання творчих і технологічних

активностей є важливим фактором стимулювання позитивного ставлення до пізнавальних дій. Мистецька діяльність сприяє емоційному залученню, а технологічні інструменти підсилюють продуктивність навчання. Потреба у створенні й конструюванні стає ресурсом внутрішнього мотивування до пізнавальних відкриттів. Умови інтегрованого освітнього простору формують підґрунтя для розвитку навчальних прагнень і здатності долати труднощі. Вихід із поняття мотивації є базисом для подальшого розкриття сутності мотиваційної готовності в пізнавальній діяльності дошкільників [46, с. 13].

Пізнавальна активність старших дошкільників характеризується здатністю ініціювати навчальні дії, ставити завдання та проявляти інтерес до опанування мистецьких і технологічних способів дії. Її розвиток посилюється завдяки включенню дітей у дослідницькі й художньо-конструкторські види діяльності. На думку К. Марущак, сформованість основних психолого-пізнавальних механізмів визначає успішність переходу до нового етапу навчання. Емоційне залучення через мистецькі вправи активізує увагу і пам'ять. Технологічні засоби забезпечують інтерактивну основу для пошуку інформації та практичного застосування знань. Систематична підтримка пізнавального інтересу сприяє самостійному розв'язанню навчальних ситуацій. Участь у групових творчо-технологічних проєктах формує впевненість у власних можливостях. Зміцнення пізнавальної активності стає важливим чинником формування стійкої мотиваційної готовності [39, с. 60].

Мотиваційна готовність до навчання виявляється в прагненні до пізнання, зацікавленості змістом освітніх завдань і сформованому позитивному ставленні до навчального процесу. Вона забезпечує перехід дитини до позиції активного суб'єкта навчання в умовах інтеграції мистецьких і технологічних компонентів. Як зазначає Л. Калмикова, наступність у розвитку пізнавальних умінь і мовленнєвих функцій створює передумови для якісного старту в шкільному середовищі. Когнітивний компонент мотиваційної готовності передбачає інтерес до змісту навчальної діяльності. Емоційно-вольовий проявляється у здатності підтримувати увагу і виконувати

завдання до завершення. Ціннісно-смісловий пов'язаний із розумінням значущості отриманих результатів. Інтегровані методики дозволяють поєднувати раціональне та творче мислення. Формування мотиваційної готовності є ключовою умовою ефективної пізнавальної діяльності на початку шкільного навчання [29, с. 214].

Структура мотиваційної готовності включає інтерес, навчальні наміри, емоційно-вольову регуляцію, самооцінку результатів діяльності та здатність до довільного зосередження. Організація освітнього процесу з акцентом на мистецько-технологічні взаємодії сприяє розвитку кожного з цих компонентів. На думку С. Лавренко, забезпечення наступності між освітніми ланками посилює мотивацію через узгодженість вимог і стабільність форм діяльності. Інтегрована діяльність допомагає розвивати бачення цілі та шляхів її досягнення. Позитивні емоції в творчих проектах стимулюють бажання вчитися. Самостійна робота з матеріалами або інструментами сприяє формуванню віри у власний успіх. Результативність діяльності закріплює мотивацію і формує стійкі пізнавальні інтереси. Сприятливе середовище стає детермінантом розвитку мотиваційної готовності [33, с. 23].

Мотиваційна готовність у пізнавальній діяльності старших дошкільників являє собою інтегральне утворення, що включає інтерес, потреби, прагнення до самостійного набуття знань і позитивне ставлення до творчо-технологічних завдань. Розвиток таких характеристик забезпечує активне входження у шкільну освіту. Як підкреслює Л. Іщенко, навчально-розвивальні впливи мають сприяти посиленню пізнавальної зацікавленості дітей і формуванню мовленнєво-інтелектуального потенціалу. Поєднання мистецьких і технологічних компонентів сприяє становленню внутрішніх мотивів навчання та відкриває можливість самореалізації. Усвідомлення значущості отриманих результатів забезпечує стійкість мотиваційної поведінки. Комплексність педагогічної підтримки формує позитивну динаміку розвитку навчальних потреб. Систематичність і послідовність інтегрованих підходів гарантує якісну підготовку до подальшої освіти. Мотиваційна

готовність постає фундаментом успішної адаптації до нового навчального середовища [26, с. 41].

Мотиваційна готовність охоплює загальну мотивацію, так і більш специфічні елементи, такі як вміння адаптуватися до змінюваних умов і впевненість у своїх силах. Вона є основою для подальшого розвитку когнітивних і емоційних функцій, необхідних для досягнення успіху в навчанні та інших сферах життя. Як стверджує В. Бадер, мотиваційна готовність є важливим елементом у розвитку особистості. Вона визначає рівень внутрішньої готовності людини до виконання конкретних завдань та досягнення поставлених цілей. Вивчення цієї концепції дозволяє краще зрозуміти, як внутрішні чинники впливають на результативність діяльності. Мотиваційна готовність важлива як для дітей, так і для дорослих, адже вона є рушійною силою досягнення мети. Отже, можна стверджувати, що мотиваційна готовність є основою розвитку особистості, здатної досягати результатів у складних умовах [2, с.10].

Мотиваційна готовність є важливим аспектом для досягнення ефективних результатів у процесі навчання та розвитку. Як наголошує О. Біланта інші автори, мотиваційна готовність є невід'ємною складовою навчального процесу. Вони зазначають, що вона має безпосередній вплив на якість освітніх досягнень учнів. Програми розвитку дітей дошкільного віку, зокрема програма "Українське дошкілля", акцентують увагу на формуванні позитивного ставлення до навчання, що дозволяє створити сприятливу атмосферу для розвитку мотивації у дітей. Зокрема, програма містить різноманітні методики, які сприяють не тільки розвитку когнітивних навичок, а й формуванню внутрішньої мотивації до здобуття знань. Зроблено акцент на важливості підтримки позитивного ставлення до навчання та забезпечення психологічного комфорту дітей [4, с.15].

Формування мотиваційної готовності є процесом, що вимагає врахування індивідуальних психологічних особливостей дітей, їхнього емоційного стану та соціального середовища. Важливу роль у цьому процесі

відіграє взаємодія з дорослими та однолітками, що сприяє розвитку у дітей впевненості в своїх силах. Мотиваційна готовність не є статичною характеристикою, вона змінюється залежно від вікових особливостей дитини, її досвіду та впливу навколишнього світу. Як стверджує О. Косенчук, мотиваційна готовність дитини є важливою складовою її готовності до навчання та активної участі в пізнавальній діяльності. Вона включає в себе не тільки внутрішні прагнення, а й розуміння необхідності навчання, інтерес до нього і бажання досягати навчальних результатів. Розвиток мотиваційної готовності є комплексним завданням, яке потребує спеціального підходу в педагогічній практиці [31, с. 3].

Використання психолінгвістичних технологій може значно підвищити мотивацію до навчання в дітей з мовленнєвими порушеннями. Як підкреслює Е. Данілавічюте та інші, для формування мотиваційної готовності у дітей важливо враховувати специфіку їхнього розвитку, зокрема, мовленнєві порушення. Вони стверджують, що діти з мовленнєвими труднощами часто мають знижений рівень мотивації до навчання через труднощі в комунікації та взаємодії з оточенням. Тому важливо застосовувати корекційно-розвивальні методики, спрямовані на подолання мовленнєвих бар'єрів та формування позитивного ставлення до навчальної діяльності. Програмами, які враховують індивідуальні потреби дітей, можна забезпечити їх готовність до навчання та активну участь у пізнавальній діяльності. Таким чином, розвиток мотиваційної готовності вимагає комплексного підходу, що включає врахування як психологічних, так і мовленнєвих аспектів розвитку дітей [49, с. 847].

Формування внутрішньої мотивації є важливим для успішної адаптації дітей до нових умов навчання, що в свою чергу позитивно впливає на їхні навчальні досягнення. Зокрема, мотиваційна готовність дозволяє дітям долати труднощі навчального процесу та зберігати інтерес до навчання на всіх етапах. Окрім того, важливим є вплив взаємодії з іншими дітьми, адже колективні форми навчання сприяють розвитку інтересу до навчання. Як вказують

В. Блінова і С. Коноваленко, мотиваційна готовність дітей до навчання є результатом багатьох факторів, зокрема родинного виховання, соціальної підтримки та педагогічного впливу. Вони стверджують, що розвиток мотиваційної готовності дітей безпосередньо залежить від того, наскільки успішно організована навчальна діяльність у дитячому колективі. Отже, мотиваційна готовність має комплексний характер і залежить від багатьох факторів, що впливають на дітей. [3, с.20]

Мотиваційна готовність визначає рівень бажання досягати цілей і результатів у процесі навчання. Як підкреслює А. Богуш та Н. Гавриш, мотиваційна готовність у дошкільному віці є важливим індикатором успішності навчальної діяльності. Вони вказують на те, що розвиток мотивації до навчання починається з раннього дитинства і має довготривале значення для подальшого навчального процесу. У своїй роботі автори звертають увагу на важливість формування позитивного ставлення до знань через інтерактивні методики. У дошкільному віці діти набувають перші навички навчальної діяльності, що визначають їхню мотиваційну готовність. Важливою складовою є створення умов для розвитку цікавості та бажання пізнавати нове. Завдяки мотиваційній готовності діти можуть без зусиль пристосовуватись до змін і долати труднощі [4, с.25].

Розвиток мовленнєвої мотивації є невід'ємною складовою мовленнєвого розвитку дошкільників. Важливим є створення умов, що сприяють розвитку внутрішньої мотивації до навчання мовленнєвих навичок. Як констатує Т. Піроженко, мотиваційна готовність є важливим фактором у розвитку мовлення дошкільнят, що сприяє формуванню у дітей здатності до комунікації та вираження своїх думок і почуттів. Т. Піроженко наголошує на необхідності підтримки інтересу дітей до мовленнєвої діяльності через використання різноманітних ігор та вправ. Вона підкреслює, що мотиваційна готовність дітей до мовленнєвого спілкування є основою для формування навичок грамотного мовлення в майбутньому [47, с.45].

Мотиваційна готовність є основою для адаптації дітей до нових вимог навчання, що виникають у початковій школі та як швидко і ефективно діти засвоюють нові знання та навички. Як констатує С. Лавренко, мотиваційна готовність є важливим фактором наступності між дошкільною та початковою освітою. Він вказує на те, що здобуті мотиваційні навички в дошкільному віці значно впливають на успішність дітей у початковій школі. С. Лавренко підкреслює, що успішне навчання в початковій школі залежить від рівня мотиваційної готовності дітей. Отже, мотиваційна готовність є основою наступності між дошкільною та початковою освітою [33, с.24].

Мотиваційна готовність є основою для формування самостійності та впевненості у власних силах у молодшому шкільному віці, тому розвиток мотиваційної готовності в дошкільному віці є важливим аспектом у навчальному процесі. Як зазначає Л. Калмикова, розвиток мотиваційної готовності дітей є важливим аспектом у контексті наступності між дошкільним і молодшим шкільним віком. Вона стверджує, що успіхи в навчанні в початковій школі значною мірою залежать від того, як розвивається мотивація до навчання у дошкільному віці. Авторка підкреслює, що досягнення мотиваційної готовності допомагає дітям долати труднощі адаптації до шкільного навчання, а також забезпечує плавний перехід до нових умов навчання та сприяє розвитку пізнавальної активності дітей [28, с.70].

Успішне виконання завдань та досягнення маленьких успіхів значно підвищують інтерес дитини до подальших занять. Крім того, важливим є вибір таких методів роботи, які забезпечать комфортну та емоційно сприятливу атмосферу для дитини, дозволяючи їй без страху і стресу брати участь у заняттях. Логопедичні заняття повинні бути організовані таким чином, щоб вони сприяли розвитку пізнавальних і комунікативних навичок, що позитивно впливає на мотивацію до участі в заняттях. Як стверджує J. Bercow, важливим аспектом формування мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей старшого дошкільного віку є інтеграція мовленнєвих вправ із загальним розвитком дитини. Логопедичні вправи мають бути цікаві, захоплюючі та

відповідати рівню розвитку мовлення дитини. Цей підхід допомагає формувати у дитини бажання брати участь у корекційно-розвивальній діяльності, підвищуючи її мотивацію до пізнавальної діяльності загалом. Отже, організація занять, яка враховує інтереси та індивідуальні особливості дитини, сприяє формуванню її мотиваційної готовності до навчання[67, с. 56].

Створення довірливих стосунків між дитиною та педагогом дозволяє значно покращити результативність логопедичних занять, адже діти з мовленнєвими труднощами часто потребують додаткової мотиваційної підтримки. Коли дитина відчуває, що її розуміють і підтримують, її готовність до навчання зростає, і вона активніше включається в роботу. Завдяки такому підходу покращується не тільки мовленнєвий розвиток, а й загальна мотивація до пізнавальної діяльності. Як наголошує А. High Howard, важливу роль у формуванні мотивації до логопедичних занять відіграє емоційна підтримка з боку дорослих. Підтримка педагогів є основою для формування у дітей віри у власні сили, що сприяє розвитку не лише мовленнєвих, але й соціальних навичок. Мотивація до навчання підвищується, коли діти відчувають комфорт та емоційну підтримку в навчальному процесі [68, с. 57].

Таким чином, поняття мотиваційна готовність у науковій літературі визначається як важливий елемент, що забезпечує готовність дитини до пізнавальної діяльності. Мотиваційна готовність є складним інтегративним утворенням, яке включає в себе як внутрішні прагнення, так і зовнішні фактори впливу на процес навчання. Важливим є створення такого середовища, яке б сприяло розвитку бажання дитини вчитися і досягати нових висот. Наукові дослідження підтверджують, що мотивація безпосередньо пов'язана з успіхом навчання, особливо у дітей з мовленнєвими труднощами. Таким чином, важливе значення має організація навчального процесу, що враховує індивідуальні особливості кожної дитини. Підвищення мотиваційної готовності забезпечує більш ефективне засвоєння знань та навичок, особливо в дошкільному віці. Отже, мотивація є ключовим фактором, який визначає успішність розвитку пізнавальної діяльності у дітей.

1.2 Труднощі формування мотиваційної готовності до пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами

Мовленнєві труднощі у дошкільному віці впливають на зниження інтересу до пізнавальних завдань та обмежують готовність активно долучатися до навчального процесу. Недостатність мовленнєвих засобів ускладнює вираження намірів, що негативно позначається на розвитку внутрішніх мотивів діяльності. На думку А. Богуш, оволодіння мовою забезпечує включення дитини у комунікацію, яка стимулює пізнавальні потреби. порушення мовлення призводять до уникання ситуацій, що вимагають вербального самовираження, і знижують прагнення брати участь у групових завданнях. Зменшення можливостей для діалогу обмежує формування навчальних цілей. Відсутність позитивного досвіду у мовленнєвій діяльності знижує самооцінку. Формування інтересу стикається з бар'єрами недостатнього мовного розуміння. Мотиваційна готовність потребує спеціально організованої підтримки [6, с. 112].

Порушення мовлення ускладнюють засвоєння інструкцій, що впливає на здатність визначати мету пізнавальної дії. Зниження рівня розуміння завдань провокує уникання навчальних ситуацій. Як зазначає Н. Гавриш, мовленнєві труднощі знижують інтенсивність пізнавальних проявів і темп розвитку інтересу до навчання. Діти з порушеннями мовлення часто потребують повторних пояснень, що створює залежність від дорослого. Нерозуміння вимог породжує фрустрацію і відмову від участі в активностях. Недостатній словниковий запас обмежує уявлення про нові явища та поняття. Обмежене мовленнєве спілкування зменшує можливості соціального навчання. Мотиваційний розвиток уповільнюється через когнітивно-комунікативні бар'єри [14, с. 38].

Зниження комунікативної активності, характерне для дітей з мовленнєвими труднощами, послаблює мотиваційні процеси у різних видах діяльності. Менша кількість ініціатив у взаємодії з однолітками впливає на формування навчальних інтересів. На думку І. Гречишкіної, пропедевтична

робота над мовленням створює основу пізнавального розвитку і мотивованості до навчання. Обмеження у мовленні формують страх бути незрозумілим у групі. Підвищення тривожності гальмує готовність брати участь у спільних пізнавальних діях. Відсутність мовної впевненості зменшує бажання випробовувати нові форми активності. Комунікативні недоліки знижують соціальну підтримку, що є важливою умовою мотивації. Педагогічна робота має забезпечувати мобілізацію внутрішніх ресурсів для пізнавального включення [17, с. 34].

Недостатнє педагогічне забезпечення розвитку мовлення може провокувати зниження успішності у навчальних ситуаціях. Організація процесу без врахування особливостей дітей із порушеннями мовлення зумовлює відчуття некомпетентності. Як підкреслює О. Єжова, середовище розвитку має враховувати індивідуальні темпи формування умінь. Недостатня увага до формування мовленнєвих навичок послаблює пізнавальну мотивацію. Додаткові труднощі у засвоєнні матеріалу спричиняють відмову від активної взаємодії з навчальними об'єктами. Відсутність корекційної підтримки створює ризик стійкої демотивації. Педагогічна неузгодженість підсилює негативні емоційні реакції на навчання. Умови навчання формують непрямі детермінанти мотиваційної готовності [21, с. 37].

Порушення фонематичних процесів ускладнюють формування звукової сторони мовлення, що є основою словесного мислення. Недостатня фонематична диференціація спричиняє труднощі у відтворенні та сприйманні мовленнєвого матеріалу. На думку В. Ільїни, фрагментарність сприймання мовних звуків ускладнює побудову програми дій. Відсутність точних мовних моделей впливає на здатність орієнтуватися в навчальному завданні. Недоліки аналізу та синтезу слів знижують уявлення про змістову сторону завдань. Нечіткість звукового оформлення висловлювань викликає негативну оцінку з боку оточення. Накопичення невдач підсилює уникнення мовленнєвих активностей. Мотиваційна готовність слабшає через нестабільність мовних навичок [24, с. 46].

Психологічна діагностика готовності дітей із мовленнєвими порушеннями виявляє значні дефіцити у мотиваційній сфері. Недостатня сформованість самоконтролю впливає на уміння доводити розпочату дію до результату. Як зазначає Л. Малинович, діагностування має бути спрямоване на корекційний вплив. Низький рівень довільності знижує якість виконання завдань із поступовим ускладненням. Емоційна нестабільність формує перешкоди для стійкої уваги. Переживання труднощів у комунікації знижує впевненість у власних силах. Підвищена втомлюваність провокує втрату інтересу до навчального змісту. Корекційно-розвивальна робота сприяє стимулюванню мотивів пізнання [35, с. 136].

Мовленнєві порушення супроводжуються труднощами у розвитку комунікативних якостей. Обмеження функціонування мовленнєвої взаємодії знижує участь у колективній діяльності. На думку І. Мартиненка, системні порушення мовлення впливають на формування комунікативного досвіду. Нерозуміння партнерами змісту висловлювань спричиняє ізоляцію від взаємодії. Втрата інтересу до комунікації трансформується в байдужість до навчального результату. Соціальна дезадаптація позбавляє зовнішніх стимулів розвитку мотиваційної сфери. Порушення комунікації обмежують реалізацію пізнавальних можливостей. Підтримка партнерства у навчанні допомагає усунути бар'єри мотивації [37, с. 36].

Недостатність психологічної готовності до навчання зумовлює труднощі оволодіння новими формами діяльності. Обмеження у мовному самовираженні створюють труднощі прийняття навчальних вимог. Як зазначає К. Мосійчук, формування внутрішніх механізмів готовності потребує комплексного впливу. Високий рівень тривожності провокує уникання ситуацій оцінювання. Недостатня довіра до власних можливостей послаблює активність у пізнавальних завданнях. Нестійкість емоційно-вольових процесів формує ризики пасивної поведінки. Підсилення позитивного досвіду сприяє зміцненню мотиваційної сфери. Забезпечення психологічної підтримки підвищує стійкість до навчальних труднощів [42, с. 82].

Недостатність зорової опори у дітей з мовленнєвими проблемами ускладнює опанування складних понять. Наочні методи допомагають компенсувати дефіцити мовного сприймання. На думку І. Острога, використання наочності створює умови для кращого розуміння змісту завдань. Недостатнє застосування візуальних матеріалів гальмує інтерес до навчання. Відсутність опори на зорові образи призводить до зниження впевненості у правильності виконання. Обмеженість інструментів підтримки мотивації позначається на темпах засвоєння матеріалу. Неуспішність у вербальних видах діяльності провокує зниження прагнення до пізнавального зростання. Наочні засоби забезпечують додаткові стимулювальні фактори для мотивації [45, с. 122].

Ігрова діяльність виступає важливим чинником підтримки інтересу у дітей з мовленнєвими труднощами. Недостатнє використання гри призводить до втрати емоційного включення у пізнавальні завдання. Як підкреслює Т. Піроженко, гра сприяє формуванню внутрішніх мотивів і забезпечує бажання долати перешкоди. Порушення мовлення ускладнюють включеність у сюжетно-рольову взаємодію, що знижує можливості комунікативного розвитку. Відсутність мовного внеску у спільну гру спричиняє вторинні мотиваційні порушення. Обмеження участі у творчих ігрових формах знижують емоційно позитивне ставлення до навчання. Педагогічне стимулювання ігрової активності є шляхом активізації пізнавальної мотивації. Гра забезпечує реалізацію пізнавальних намірів через дію [47, с. 54].

Порушення емоційної сфери в дітей з мовленнєвими труднощами викликають нестійкість мотиваційних проявів. Недостатній контроль емоцій впливає на здатність подолання труднощів у навчанні. На думку Ю. Рібцун, розвиток емоційної регуляції є основою активної участі у пізнавальному процесі. Діти з порушеннями мовлення часто реагують уникненням на навчальні вимоги. Негативний емоційний досвід у комунікації провокує відмову від завдань, що передбачають вербальні зусилля. Недостатність емоційної підтримки знижує довіру до навчального середовища. Розвиток

емоційної стійкості є чинником формування позитивної мотивації. Підтримка позитивного емоційного фону сприяє активному пізнанню [52, с. 210].

Мовленнєвий розвиток має вікову динаміку, порушення якої зумовлюють труднощі мотиваційного формування. Відставання у засвоєнні мовних структур провокує відставання й у пізнавальному розвитку. Як зазначає Є. Соботович, закономірності мовленнєвого розвитку визначають якість комунікативної діяльності. Сповільнення мовленнєвого прогресу створює ризики відсутності позитивного підкріплення в навчанні. Зниження темпу розвитку призводить до нерозуміння складніших завдань. Нестабільність мовленнєвих навичок позначається на здатності утримувати мотив до діяльності. Корекційні заходи повинні відповідати віковим особливостям. Підтримка розвитку мовлення стимулює готовність до навчання [55, с. 14].

Мовленнєві порушення можуть супроводжуватися недостатнім розвитком звукотворення і граматичних конструкцій. Зниження мовленнєвої компетентності формує труднощі у засвоєнні навчальної інформації. На думку С. Федоренка, логопедична робота спрямовується на усунення бар'єрів комунікації. Відсутність граматичної коректності висловлювань зумовлює нерозуміння партнерами змісту дій. Порушення граматичної узгодженості обмежують вираження причинно-наслідкових зв'язків. Негативний досвід взаємодії послаблює пізнавальні наміри. Навчальні зусилля не дають очікуваних результатів без корекції мовних основ. Розвиток мовленнєвої функції безпосередньо пов'язаний із мотиваційною готовністю [62, с. 88].

Порушення мовленнєвого розвитку впливають на формування соціальної адаптованості, що є важливим аспектом мотиваційної готовності. Обмеження у комунікації формують труднощі включення у колективні форми навчання. Як підкреслює Л.А. Чорних, соціальна адаптація пов'язана зі спроможністю дитини брати участь у взаємодії. Відсутність соціальної підтримки призводить до втрати інтересу до спільних завдань. Негативні емоційні реакції групи знижують віру у значущість власних результатів.

Зниження відчуття успіху погіршує навчальну мотивацію. Психолого-педагогічна допомога має забезпечити умови для інтеграції у соціальний простір. Соціально успішна взаємодія стимулює формування мотиваційних намірів [65, с. 84].

Таким чином, труднощі формування мотиваційної готовності до пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами зумовлені поєднанням мовленнєвих, емоційних та соціально-комунікативних бар'єрів, що пригальмовують активність у взаємодії з навчальним середовищем. Мовленнєва несформованість обмежує можливості дітей успішно розуміти завдання й виражати результати пізнавальної діяльності, що знижує інтерес до навчання. Недостатність позитивного емоційного досвіду пізнання призводить до уникання інтелектуальних викликів і відмови від діяльності, яка потребує вербальної активності. Комунікативні труднощі з однолітками та дорослими послаблюють потребу у спільному навчальному пошуку й створюють негативний досвід соціальної взаємодії. Потребує середовище часто не забезпечує достатньої підтримки, що знижує переживання успіху та упевненість у власних можливостях. Недостатній рівень організації логопедичного супроводу й пізнавально спрямованої корекційної роботи обмежує можливості розвитку мотиваційної сфери.

1.3 Підходи щодо формування мотивації до пізнавальної діяльності у дітей з мовленнєвими труднощами дошкільного віку

Підвищення мотивації до пізнавальної діяльності у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами здійснюється через застосування спеціально організованих педагогічних методів, спрямованих на виклик інтересу до навчального змісту. Фахівці використовують ігрові технології, емоційні стимули, предметно-практичні завдання та соціально-комунікативні форми взаємодії для створення позитивного навчального досвіду. Мотиваційний розвиток підтримується завдяки добору змісту, який відповідає індивідуальним можливостям і дозволяє отримувати відчутний результат.

Важливе значення мають ситуації успішності, що формують у дітей впевненість у власних силах та підсилюють бажання брати участь у пізнавальній діяльності. Педагоги прагнуть перетворити навчальний процес на привабливу й емоційно комфортну діяльність. У такій логіці формування мотивації поступово переходить до спеціалізованої корекційної сфери, забезпечуючи стійке позитивне ставлення до логопедичних занять.

Мотиваційна готовність до пізнавальної діяльності у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами формується через залучення до цікавих і зрозумілих форм навчального процесу. Психолого-педагогічний вплив орієнтується на створення комфортного простору взаємодії, де пізнання асоціюється з позитивними емоціями. На думку Л. Азарової, ігрова діяльність виступає провідним засобом розвитку інтересу до навчання через соціальні форми взаємодії. Залучення дітей до пізнавальних ігор допомагає подолати страх перед мовленнєвими труднощами. Важливою умовою успішності є емоційна підтримка, що сприяє підвищенню впевненості у власних можливостях. Ігрові вправи забезпечують оптимальний рівень складності навчальних завдань. Формування мотивів навчання пов'язується з можливістю прояву активності. Акцент на досягненні успіху стимулює подальшу пізнавальну ініціативу [1, с. 12].

Серед підходів до розвитку мотиваційної готовності значну роль відіграє мовленнєво-дидактичне забезпечення навчання. Педагоги застосовують матеріали, що сприяють тренуванню артикуляційних, лексичних і граматичних навичок у цікавій формі. Як зазначає В. Блінова, спеціально створений дидактичний матеріал допомагає сформувати інтерес до корекційно-мовленнєвих занять. Пізнавальна активність підсилюється через багаторазове використання знайомих і доступних за змістом завдань. Використання карток, предметних зображень та рухових елементів зменшує напруження, спричинене мовними труднощами. Організація роботи включає поступове ускладнення матеріалу. Підтримання динаміки занять формує

позитивну навчальну установку. Корекційно-дидактичне середовище сприяє розвитку інтересу до пізнання [5, с. 44].

Словникове збагачення виступає важливим чинником розвитку пізнавальної мотивації. Робота над формуванням граматичних структур сприяє розширенню можливостей участі у комунікативних формах діяльності. Як підкреслює А. Богуш, лінгводидактичний підхід передбачає системність і послідовність мовного розвитку упродовж усього дошкільного періоду. Підвищення рівня мовленнєвої компетентності дозволяє дитині точніше виражати власні думки. Задоволення потреби в успішному спілкуванні активізує прагнення до навчання. Методична підтримка орієнтується на залучення дитини до ситуацій, які потребують вербального висловлення. Використання сюжетно-рольових завдань стимулює потребу у словесній взаємодії. Навчальна мотивація зростає разом із розвитком мовленнєвих умінь [7, с. 121].

Комунікативні вправи забезпечують формування навчально-пізнавальної зацікавленості через взаємодію з однолітками та педагогами. Організація навчальних діалогів робить корекційний процес соціально значущим для дитини. На думку М. Вашуленко, розвиток мовної особистості передбачає активне включення в реальні комунікативні ситуації з навчальною метою. Пізнавальні мотиви зміцнюються в умовах успішного міжособистісного контакту. Розширення кола спілкування сприяє зростанню інтелектуальних запитів. Комунікація допомагає дитині відчувати власну значущість у групі. Позитивний досвід висловлення думки стає рушієм мовленнєвого вдосконалення. Соціальна взаємодія підсилює навчальну мотивацію [11, с. 13].

Сюжетно-ігрові технології підтримують інтерес до мовленнєвих завдань і стимулюють творче мислення. Логопедична гра створює умови для застосування набутих навичок у різноманітних ситуаціях. Як зазначає Н. Гавриш, розвиток зв'язного мовлення забезпечується через використання змістових сюжетів, що підтримують інтерес дитини. Ігрова структура

допомагає зняти емоційне напруження, пов'язане з мовними труднощами. Використання казкових персонажів і рольових завдань стимулює бажання висловлюватися. Формування пізнавальних мотивів відбувається через досягнення результату в грі. Дитина навчається долати труднощі без страху помилки. Ігрове спрямування занять забезпечує позитивне ставлення до навчальної діяльності [13, с. 54].

Дидактичні ігри в логопедичній роботі спрямовані на підвищення якості мовленнєвого розвитку й одночасне посилення зацікавлення навчанням. Навчальний зміст поєднується з елементами змагання та партнерської взаємодії. На думку В. Іванової, дидактична гра створює умови для осмислення нового матеріалу й забезпечує високий рівень активності дитини. Участь у грі формує самостійність і відповідальність за результат. Виконання ігрових завдань передбачає багаторазове повторення мовних структур без перевтоми. Психологічна атмосфера стає більш сприятливою до висловлювання. Відсутність примусу сприяє збереженню інтересу до вправ. Пізнавальна мотивація зміцнюється через контрольовану самореалізацію [23, с. 68].

Формування мотивації у дітей з мовленнєвими труднощами потребує використання технологій, що поєднують діагностичні та навчальні завдання. Диференційований підхід дозволяє врахувати особистий темп розвитку кожної дитини. Як підкреслює Л. Калмикова, застосування індивідуальних діагностико-розвивальних комплексів сприяє зростанню мотиваційної активності. Навчальні завдання підбираються з урахуванням рівня мовленнєвого розвитку. Успішне виконання вправ формує позитивні пізнавальні очікування. Важливою є регулярність корекційної підтримки. Поєднання ігор, вправ і завдань стимулює інтерес до подальших логопедичних занять. Усвідомлення власного прогресу підсилює навчальну мотивацію [28, с. 112].

Наступність у мовленнєвому розвитку й підготовці до шкільного навчання сприяє стабільності пізнавальної мотивації. Важливим завданням є

забезпечення перенесення сформованих мовних навичок у нові навчальні ситуації. Як зазначає О. Косенчук, педагогічна взаємодія між дошкільним і початковим етапами освіти забезпечує безперервність розвитку пізнавальних мотивів. Адаптаційні труднощі зменшуються за умови поступовості переходу до нових вимог. Участь у пізнавальній діяльності стає більш усвідомленою. Підготовка до навчання враховує інтелектуально-комунікативні потреби дітей із мовленнєвими порушеннями. Позитивне ставлення до навчального процесу закріплюється завдяки підтримці дорослих. Мотиваційна готовність розвивається в умовах прогнозованого навчального середовища [31, с. 4].

Комунікативно-мовленнєва підтримка підсилює зацікавлення корекційними завданнями. Увага до емоційного стану дитини підвищує якість мовленнєвої продукції в навчальних ситуаціях. На думку І. Мартиненко, спеціальна організація комунікативної діяльності сприяє зростанню впевненості у власних знаннях та вміннях. Корекційна робота включає вправи на слухове сприймання, мовленнєве наслідування та самоконтроль. Емоційні підкріплення виконують мотивувальну функцію. Успішна комунікація допомагає долати страх перед висловлюванням. Мовленнєва ініціатива посилюється через партнерську співпрацю. Розвиток комунікативності сприяє пізнавальній активності [36, с. 345].

Мотиваційно-пізнавальний підхід у логопедичній роботі передбачає стимулювання інтересу до нових знань. Навчальні завдання розробляються таким чином, щоб викликати бажання активно діяти. Як підкреслює І. Мартиненко, корекційний процес має враховувати індивідуальні особливості дітей із системними мовленнєвими порушеннями. Інтелектуальна активність підсилюється через поєднання мовленнєвих і сенсорних вправ. Систематична робота сприяє подоланню фрагментарності знань. Спільна діяльність забезпечує позитивні емоції. Організація відкритого спілкування сприяє появі навчальних мотивів. Пізнання стає цінністю для дитини [38, с. 101].

Логопедична методика корекції мовленнєвих порушень орієнтується на взаємозв'язок мовленнєвого розвитку й пізнавальних мотивів. Використання спеціальних вправ із формування артикуляційної моторики сприяє покращенню результатів діяльності. Як зазначає І. Марченко, навчання має містити елементи самостійного пошуку та усвідомлення отриманих результатів. Пізнавальна мотивація зміцнюється завдяки відчуттю поступу в навчанні. Залучення дитини до аналізу власних досягнень підсилює віру у власні можливості. Логопедична підтримка включає стимуляцію мовленнєвих ініціатив. Контрольована активність допомагає уникнути перевантаження. Мотиваційний розвиток поєднується з корекційними завданнями [40, с. 215].

Корекційно-розвивальне навчання є основою для формування стійкого інтересу до занять. Методичні засади передбачають підтримку дитини на кожному етапі виконання вправ. На думку С. Шевченко, ефективність корекційної діяльності залежить від створення сприятливого психологічного клімату. Позитивні підкріплення сприяють формуванню пізнавальних мотивів. У співпраці з педагогом дитина набуває впевненості в успіху. Структуровані завдання дозволяють уникнути хаотичності знань. Поетапне навчання сприяє поступовому ускладненню дій. Мотивація до пізнання зміцнюється на основі переживання успіху [66, с. 51].

Таким чином, формування мотивації до пізнавальної діяльності у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами потребує використання комплексних методичних рішень. Ігровий зміст навчання виступає провідним чинником зацікавлення та підтримки активності. Дидактичний і комунікативний компоненти сприяють розвитку впевненості у власних можливостях. Корекційні технології мають поєднувати пізнавальні завдання з практичним мовленнєвим тренуванням. Емоційна підтримка та успішна комунікація формують позитивне ставлення до логопедичної діяльності. Системність педагогічної взаємодії забезпечує підвищення мотивації до логопедичних занять і стійку готовність до подальшого навчання.

Висновки до першого розділу

Проведений теоретичний аналіз дає змогу визначити мотиваційну готовність до пізнавальної діяльності як багатокomпонентне утворення, що включає інтерес до знань, позитивне ставлення до навчальних завдань, емоційно-вольову активність та прагнення до досягнення результату. Встановлено, що формування мотивації у дошкільному віці є ключовою умовою успішного засвоєння нових знань і розвитку пізнавальних процесів. Доведено особливу значущість мотиваційного компонента у дітей з мовленнєвими труднощами, для яких пізнавальна діяльність часто ускладнюється невпевненістю й тривожністю. Наукові джерела підкреслюють необхідність системної підтримки внутрішніх мотивів навчання. Мотиваційна готовність визначає рівень активності та результативність засвоєння мовленнєвих і комунікативних навичок. Саме тому її формування повинно розглядатися як першочергова умова освітнього процесу.

Аналіз психологічних і педагогічних поглядів показав, що мовленнєві порушення негативно впливають на самооцінку та емоційний стан дитини, що, своєю чергою, знижує бажання брати участь у навчанні. Виявлено низку чинників, які ускладнюють формування мотиваційної готовності: труднощі сприймання й відтворення мовлення, повільний темп діяльності, обмежені комунікативні можливості та негативний досвід навчальних ситуацій. Діти з мовленнєвими порушеннями нерідко проявляють унікальну поведінку щодо пізнавальних завдань через страх помилки. Такі особливості підтверджують важливість створення безпечного, підтримувального середовища. Для забезпечення пізнавальної активності необхідно компенсувати мовленнєві бар'єри через спеціальні педагогічні методи. Це слугує основою для підвищення інтересу до навчання і розвитку впевненості у власних можливостях.

Теоретичний аналіз дозволив окреслити ефективні підходи до стимулювання мотивації: ігрові технології, особистісно орієнтовану взаємодію, використання ситуацій успіху, диференційований підбір завдань та

залучення емоційних стимулів. Встановлено, що у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами мотивація формується найбільш результативно в умовах інтеграції корекційного та пізнавального змісту. Особливу роль відіграє створення можливості для вираження власної активності й досягнення соціально значущих результатів. Залучення до мовленнєвих завдань потребує врахування індивідуальних інтересів дитини. Формування позитивного досвіду у логопедичній роботі поступово забезпечує стійке бажання до участі в ній. Отже, мотиваційна готовність є ключем до успішного розвитку пізнавальної діяльності й подальшої корекції мовлення в освітньому процесі.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ

2.1. Методичні засади дослідження особливостей мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами

Дослідження мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами є надзвичайно актуальним у сучасній логопедичній практиці. Саме мотивація дитини значною мірою визначає успішність корекційного процесу та ефективність логопедичної роботи. Важливість даної проблеми зумовлена необхідністю індивідуального підходу до кожної дитини з урахуванням її психологічних особливостей. Недостатній рівень мотивації може стати перешкодою до повноцінного засвоєння мовленнєвого матеріалу. Тому дослідження спрямоване на виявлення, аналіз та формування мотиваційної готовності дітей до логопедичних занять є своєчасним і затребуваним.

Організація експериментального дослідження передбачала послідовне проходження кількох етапів, тісно пов'язаних із метою вивчення мотиваційної готовності дітей до логопедичних занять. На першому етапі — констатувальному — було зібрано первинну інформацію про рівень мотивації у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами. Другий — формуючий — етап передбачав застосування спеціально розроблених методик та вправ, спрямованих на підвищення мотиваційної готовності. На третьому — контрольному — етапі проводилась повторна діагностика для перевірки ефективності проведених заходів. Усі етапи були реалізовані відповідно до етичних норм і з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей. Дослідження відбувалося у логопедичній групі дошкільного навчального закладу.

Констатувальний етап дослідження мав на меті визначення початкового рівня мотиваційної готовності дітей до логопедичних занять. Під час цього етапу застосовувались діагностичні методики, спостереження та бесіди з дітьми. Отримані результати дали змогу окреслити індивідуальні особливості кожної дитини. Було також враховано думки батьків та вихователів щодо поведінки дітей під час занять. Цей етап забезпечив основу для подальшого розроблення корекційно-розвивальних заходів. На основі зібраних даних сформувалась стратегія подальшої роботи.

Формуючий етап полягав у реалізації комплексу логопедичних ігрових вправ, спрямованих на розвиток пізнавальної активності та зацікавленості дітей. Заняття були побудовані у формі дидактичних ігор, які мотивували дітей до участі у мовленнєвій діяльності. Особливу увагу приділено емоційній підтримці та позитивному підкріпленню. Всі завдання враховували рівень мовленнєвих труднощів та психологічний комфорт учасників. У процесі формуючого етапу відбувалося поступове підвищення мотивації та активності дітей. Було помічено позитивну динаміку у ставленні дітей до логопедичних занять.

Контрольний етап дослідження передбачав повторне застосування методів, використаних на констатувальному етапі, для виявлення змін у мотиваційній готовності. Порівняння результатів дозволило оцінити ефективність проведених заходів. Також було проведено аналіз якісних змін у поведінці дітей під час занять. Зокрема, відзначено підвищення рівня зацікавленості та активності. Дослідження підтвердило важливість індивідуального підходу до формування мотивації. Результати етапу стали основою для узагальнення висновків.

У ході дослідження було використано метод спостереження за поведінкою дітей під час логопедичних занять (Додаток А). Даний метод дозволив виявити рівень зацікавленості, активності, а також реакцію дітей на запропоновані завдання. Спостереження проводилось у природному для дитини середовищі, без порушення ходу занять. Дані фіксувались у

спеціальних протоколах спостереження, що дозволило зробити висновки щодо емоційного ставлення дітей до занять.

Другим методом дослідження було анкетування батьків та вихователів щодо мотиваційних особливостей дітей (Додаток Б, В). Запитання були спрямовані на виявлення ставлення дитини до логопедичних занять, її інтересів та поведінкових реакцій. Анкетування допомогло отримати додаткову інформацію про дитину в різних ситуаціях. Результати було проаналізовано та використано для створення індивідуальних мотиваційних маршрутів, що сприяло більш точному визначенню потреб кожної дитини.

Основною метою спостереження було визначення рівня мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку. Основними параметрами оцінювання стали зацікавленість у заняттях, активність, емоційне ставлення до завдань, ініціативність та готовність до співпраці. Спостереження проводилось у природному для дитини середовищі, що дозволяло оцінити її поведінку без додаткового стресу. Впродовж організаційного моменту фіксували, чи охоче дитина йде на заняття та проявляє емоційний інтерес. Під час артикуляційної гімнастики оцінювалась активність у виконанні вправ та потреба у нагадуваннях або допомозі. Такий підхід дозволяв відстежувати внутрішню мотивацію дітей у реальному часі.

Автоматизація звуку [Р] у складах та словах оцінювала, наскільки активно дитина повторює завдання та чи проявляє ініціативу. Параметри спостереження включали швидкість орієнтації у завданнях та рівень самостійності при виконанні вправ. Під час складання речень та мовленнєвих ігор спостерігали участь у мовленнєвій діяльності та реакцію на похвалу чи складнощі. Важливим критерієм було збереження інтересу протягом заняття та готовність до спільної роботи. На підсумковому етапі фіксували емоційний стан після заняття та бажання відвідувати наступні уроки. Таким чином, спостереження охоплювало як поведінкову, так і емоційну складові мотивації.

Рівні мотиваційної готовності оцінювались за трьома категоріями: високий, середній та низький. Діти з високим рівнем активно брали участь у

вправах, проявляли ініціативу та емоційний інтерес до занять. Середній рівень характеризувався коливанням активності та потребою зовнішньої підтримки. Низький рівень демонстрував пасивність, небажання виконувати завдання та негативні емоційні реакції. Таке диференційоване оцінювання дозволяло виділити дітей, які потребують підтримки, від тих, хто потребує цілеспрямованої мотиваційної роботи.

Параметри, які враховувалися під час дослідження, включали інтерес до логопедичних занять, участь у ігрових та мовленнєвих завданнях, реакцію на похвалу та успіхи, а також потребу в заохоченні та підтримці. Батьки повідомляли про улюблені види завдань та ігор, частоту прояву ініціативи вдома та зацікавленість у повторенні завдань. Вихователі оцінювали рівень активності дітей під час колективних мовленнєвих вправ, емоційне піднесення після заняття та спостережувані труднощі. Крім того, враховувалася залежність мотивації від ставлення дорослого та індивідуальні особливості поведінки. Спільний аналіз анкет дозволяв виділити групи дітей з високою, середньою та низькою мотиваційною готовністю. Розглянуті дані були важливими для подальшого формування індивідуальних мотиваційних маршрутів.

Рівні мотиваційної готовності визначалися на основі співставлення параметрів активності, зацікавленості та емоційного ставлення. Високий рівень означав активну участь, прояв ініціативи, позитивну реакцію на похвалу та стійкий інтерес до занять. Середній рівень включав коливання активності, вибіркове залучення у завдання та потребу у додатковому стимулюванні. Низький рівень характеризувався пасивністю, небажанням брати участь у завданнях та негативною емоційною реакцією. Використання цих критеріїв дозволяло оцінити як зовнішню, так і внутрішню мотивацію дітей. Таким чином, анкетування доповнювало спостереження і забезпечувало комплексний підхід до оцінки мотиваційної готовності.

У дослідженні брали участь 20 дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами. Всі діти відвідували спеціальну логопедичну

групу у закладі дошкільної освіти. Вік учасників становив від 5 до 6 років. Усі діти мали різний рівень мовленнєвих порушень, що дозволило провести глибший аналіз результатів. Також у дослідженні брали участь батьки дітей та вихователі, які надали додаткову інформацію щодо мотиваційних проявів. Участь батьків була важливою для формування комплексного уявлення про мотивацію дитини.

Таким чином, організація та проведення дослідження були спрямовані на всебічне вивчення мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей з мовленнєвими труднощами. Завдяки поетапному підходу вдалося забезпечити цілісність експерименту та об'єктивність отриманих результатів. У процесі дослідження застосовано науково обґрунтовані методи, адаптовані до особливостей дитячого віку. Результати дослідження можуть стати основою для подальшої роботи з дітьми, які мають схожі мовленнєві порушення. Проведене дослідження підтвердило необхідність врахування мотиваційного компонента у логопедичній діяльності.

2.2. Особливості мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами

На констатувальному етапі дослідження було визначено початковий рівень мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами до логопедичних занять. Для цього було використано метод спостереження за поведінкою дітей під час занять, а також анкетування вихователів та батьків. Застосовані методики дозволили оцінити як зовнішню, так і внутрішню мотивацію дітей. Оцінювання проводилося за такими критеріями: зацікавленість у заняттях, активність, емоційне ставлення до завдань, ініціативність та готовність до співпраці. Отримані дані стали основою для подальшого аналізу мотиваційної готовності дітей.

Результати дослідження показали, що лише 25% дітей (5 осіб) проявляли високий рівень мотиваційної готовності до логопедичних занять. Вони активно брали участь у вправах, ініціювали мовленнєву діяльність,

виявляли емоційну зацікавленість та позитивне ставлення до занять. Такі діти охоче вступали у контакт із логопедом, зосереджено виконували завдання та демонстрували стійкий інтерес до навчального процесу. Їх мотивація була як внутрішньою, так і зовнішньою – вони прагнули досягнення результату й отримували задоволення від самого процесу. Батьки та вихователі також відзначали позитивну динаміку в поведінці дітей під час занять. Ці дані свідчать про достатній рівень сформованості пізнавального інтересу та готовності до навчання. Саме така категорія дітей потребує лише підтримки та зміцнення мотивації.

Середній рівень мотиваційної готовності виявлено у 45% дітей (9 осіб). Вони виявляли інтерес до занять епізодично, часто потребували додаткового стимулювання та підтримки з боку дорослого. У більшості випадків їхня активність була зумовлена зовнішніми чинниками — схваленням, заохоченням або очікуванням винагороди. Такі діти виконували завдання, але не завжди ініціювали мовленнєву діяльність самостійно. Емоційне ставлення до занять було нестабільним, іноді спостерігалася байдужість або відволікання. За результатами анкетування, вихователі зазначали коливання у поведінці дітей залежно від дня або теми заняття. Ця група дітей потребує цілеспрямованої роботи над формуванням внутрішньої мотивації.

Низький рівень мотиваційної готовності зафіксовано у 30% дітей (6 осіб). Ці діти демонстрували пасивність, незацікавленість, уникали участі у вправах та потребували постійного контролю. Їхня участь у заняттях часто була формальною, без справжнього інтересу чи прагнення досягти результату. У відповідях вихователів і батьків фіксувались скарги на небажання дітей відвідувати логопедичні заняття, втому або емоційне перенапруження. Вони не виявляли ініціативи, легко відволікалися й часто порушували дисципліну. У деяких випадках спостерігалися негативні реакції на логопеда або завдання. Ця група дітей є найуразливішою й вимагає індивідуального підходу до формування мотивації.

Аналіз емоційного ставлення дітей до логопедичних занять показав, що 40% дітей загалом позитивно ставляться до занять. Вони проявляють інтерес до нових ігрових форм, охоче беруть участь у колективних завданнях. Ще 35% дітей мали нейтральне ставлення – вони виконували завдання без емоційного піднесення, іноді проявляючи втому або нудьгу. У 25% дітей зафіксовано негативне ставлення, що проявлялось у відмові від виконання завдань, ігноруванні вказівок логопеда та зниженому емоційному тлі. Емоційний компонент мотивації виявився ключовим для подальшої побудови формуючого етапу. Позитивні емоції суттєво впливають на рівень залученості дітей до процесу. Саме тому формування сприятливої емоційної атмосфери є важливою умовою успішної логопедичної роботи.

У результаті аналізу ініціативності дітей під час занять встановлено, що лише 20% дітей проявляли мовленнєву ініціативу самостійно. Вони першими відповідали на запитання, ставили власні, брали участь у діалозі та активно взаємодіяли з дорослим. 50% дітей потребували стимулювання до мовленнєвої активності — вони відповідали лише після заохочення або підказок. Інші 30% виявляли стійку пасивність, намагались уникати мовленнєвих завдань або відповідали односкладово. Високий рівень ініціативи корелює з рівнем мотиваційної готовності, адже діти з високою мотивацією виявляли ініціативність найчастіше. Ці результати доводять, що розвиток ініціативності може бути ефективним способом формування мотивації. Саме через гру, похвалу та залучення до активної діяльності можна досягти бажаного результату.

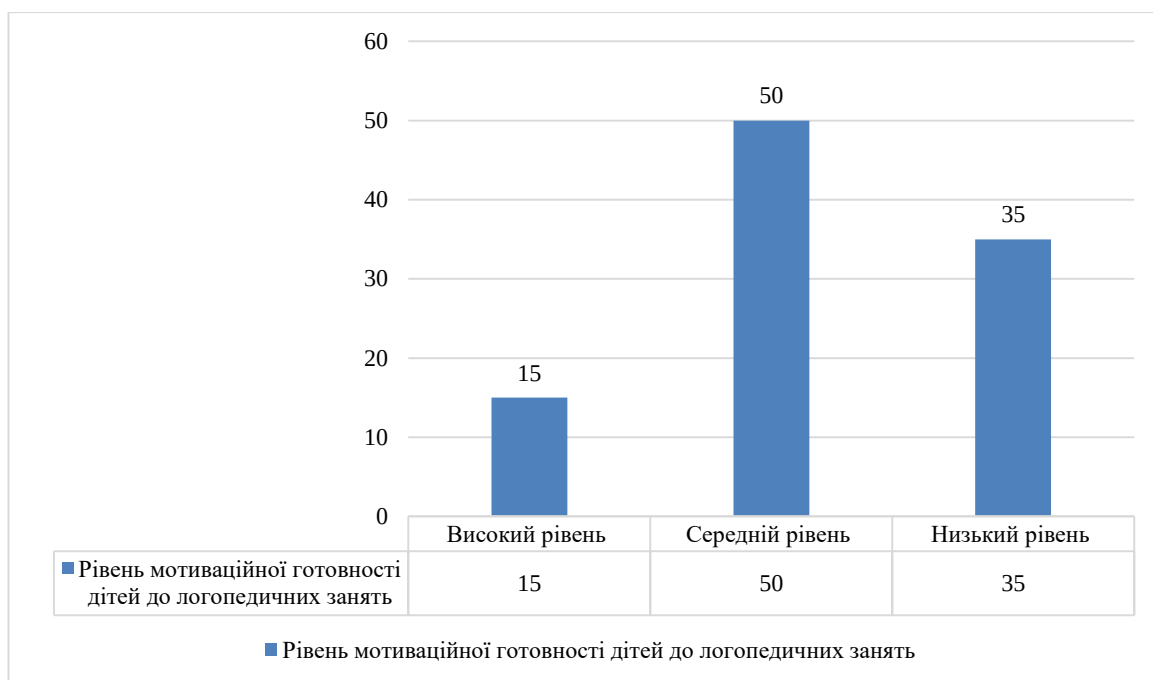

Рис. 2.1. Результати констатувального етапу дослідження

Оцінка рівня зосередженості під час логопедичних занять показала, що 30% дітей працювали зосереджено протягом усього заняття. Вони уважно слухали логопеда, не відволікались, і своєчасно реагували на завдання. Ще 45% дітей мали нестійку зосередженість — вони могли зосереджуватися лише на окремих завданнях або на короткий час. 25% дітей виявляли труднощі з концентрацією, часто відволікались, грались з предметами або демонстрували неуважність. Низький рівень зосередженості значною мірою впливає на ефективність занять та формування мовленнєвих навичок. Цей показник також пов'язаний із рівнем внутрішньої мотивації. Таким чином, розвиток уваги та створення умов для утримання інтересу є важливими складовими логопедичної роботи.

За результатами анкетування батьків з'ясовано, що лише 30% з них вважають, що їхня дитина із задоволенням відвідує логопедичні заняття. 40% батьків вказали на змінне ставлення дітей — залежно від емоційного стану або настрою. Ще 30% відзначили труднощі у мотивації дітей, а саме — небажання виконувати домашні завдання або йти на заняття. Більшість батьків підтримували необхідність логопедичних занять, але не завжди знали, як

правильно мотивувати дитину, що свідчить про потребу у залученні батьків до корекційно-розвивального процесу. Робота з батьками має бути спрямована на формування розуміння важливості логопедичної допомоги та способів мотивації дитини вдома. Співпраця з родиною підвищує ефективність роботи логопеда.

Узагальнюючи результати констатувального етапу, можна зробити висновок, що лише третина дітей мають достатній рівень мотиваційної готовності до логопедичних занять. Переважна більшість дітей потребує додаткової роботи з формування внутрішньої мотивації та підвищення інтересу до занять. Емоційне ставлення, рівень ініціативності та зосередженості виявились ключовими критеріями мотивації. Недостатній рівень мотивації у дітей пов'язаний як із особистісними особливостями, так і з недостатньою підтримкою з боку дорослих. Застосовані методики дозволили виявити ці особливості та окреслити напрями подальшої корекційної роботи. Отримані результати підтверджують необхідність впровадження індивідуальних підходів та мотиваційних методик у логопедичну практику. Надалі ці дані будуть використані для реалізації формуючого етапу дослідження.

Висновки до другого розділу

Проведення констатувального етапу дало змогу виявити реальний стан мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами до логопедичних занять. Отримані результати свідчать про те, що більшість дітей мають середній або низький рівень мотивації, що ускладнює ефективність логопедичної роботи. Було визначено ключові проблемні аспекти, зокрема: емоційна нестабільність, низький рівень ініціативності та зосередженості, а також обмежена участь батьків у мотиваційному процесі. Застосовані методи дозволили комплексно оцінити мотиваційні прояви дітей у природних умовах взаємодії. Аналіз отриманих даних став основою для розробки формуючого етапу дослідження, спрямованого на покращення

мотиваційного фону. Участь батьків і педагогів у цьому процесі визнано необхідною умовою підвищення результативності занять. Таким чином, констатувальний етап заклав фундамент для побудови ефективної корекційно-розвивальної програми.

РОЗДІЛ 3

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТЬ

3.1. Методичні засади формування мотиваційної готовності до логопедичних занять дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами

Формування мотиваційної готовності дітей дошкільного віку до логопедичних занять є важливою умовою успішної мовленнєвої корекції та розвитку комунікативних здібностей. Методичні підходи до цього процесу повинні враховувати вікові особливості психоемоційного розвитку дітей, специфіку мовленнєвих порушень, а також індивідуальні інтереси та потреби кожної дитини. Особливу роль у формуванні мотивації відіграє створення позитивного емоційного фону, що забезпечується через гру, елементи сюрпризності, казкотерапію, музику, інтерактивні форми взаємодії. Ефективними методичними прийомами є використання сюжетно-рольових ігор, ігор-драматизацій, дидактичних ігор з мовленнєвим навантаженням, які активізують пізнавальний інтерес та емоційну залученість. Важливою є системна підтримка дитини з боку логопеда та батьків, які мають бути активними учасниками логопедичного процесу. Методика формування мотиваційної готовності повинна бути індивідуалізованою, гнучкою та орієнтованою на розвиток позитивного досвіду участі в заняттях.

Зміст логопедичних занять має бути наповнений цікавими, пізнавальними й доступними для дітей завданнями, що стимулюють до мовленнєвої активності. Важливим є поступове ускладнення завдань, адаптоване до можливостей кожної дитини, що сприяє відчуттю успіху та зміцненню внутрішньої мотивації. Використання візуальної підтримки, яскравих дидактичних матеріалів, мультимедійних засобів і сучасних логопедичних технологій сприяє формуванню зацікавлення до занять. Логопед повинен дотримуватись принципів педагогіки підтримки, створюючи

довірливу атмосферу, в якій дитина відчуває себе в безпеці, розуміє значущість занять та свою успішність у них. Методичні засади також передбачають регулярну зміну видів діяльності, темпу і форми проведення занять, що підтримує інтерес та увагу дітей. Ефективною є інтеграція логопедичних занять у загальноосвітній процес, зокрема через співпрацю з вихователями. Таким чином, методична система формування мотивації має бути всебічною, послідовною і відповідати особливостям дошкільного віку та типу мовленнєвих труднощів дитини.

Одним із ключових принципів у формуванні мотиваційної готовності є врахування індивідуальних особливостей кожної дитини. Це стосується не лише рівня мовленнєвого розвитку, а й темпераменту, інтересів, стилю пізнавальної діяльності. Дитина, яка відчуває себе комфортно, отримує підтримку й позитивні емоції під час занять, з більшою вірогідністю буде зацікавлена у подальшій участі в логопедичних вправах. Тому логопед має постійно аналізувати реакції дітей, адаптувати завдання та підходи до кожного учасника, стимулюючи розвиток внутрішньої мотивації. Важливо також створити умови для успіху на занятті, адже позитивний результат формує у дитини віру у власні сили та закріплює бажання діяти. Завдання повинні бути посильними, чітко структурованими, із поступовим ускладненням, що відповідає зоні найближчого розвитку. Розуміння важливості власних досягнень допомагає формувати усвідомлену мотивацію до участі у логопедичному процесі.

Доцільним є використання ігрових логопедичних прийомів, які поєднують мовленнєву активність із рухами, піснями, віршами, творчими вправами. Зокрема, ігри з елементами драматизації сприяють не лише розвитку артикуляційного апарату, а й активізують емоційну сферу дітей. Також ефективним виявляється використання інтерактивних технологій: навчальні презентації, казки з завданнями, мультимедійні вправи, які викликають інтерес і бажання взаємодіяти. Казкотерапія як метод має особливу цінність, оскільки створює безпечне середовище для емоційного

розкриття дитини, дозволяє опосередковано впливати на її установки й поведінку. Інтерактивне читання казок з логопедичними завданнями не лише тренує мовлення, а й створює умови для обговорення, розвитку мислення й пізнавального інтересу. У процесі таких занять формуються позитивні асоціації, що пов'язані з мовленнєвою діяльністю, і це, своєю чергою, підтримує мотиваційну готовність дитини. Залучення казкових героїв, ігрових персонажів та уявних ситуацій робить заняття більш захопливими й ефективними.

Необхідно враховувати, що у дітей з мовленнєвими труднощами може бути знижений рівень самооцінки, уникання мовленнєвої активності, що знижує їхню мотивацію до занять. Тому в основі методики мають бути закладені принципи емоційної підтримки, заохочення навіть незначних успіхів, формування впевненості у власних силах. Позитивне підкріплення, похвала, спільне обговорення досягнень під час занять сприяють зростанню внутрішньої мотивації. Також варто передбачити створення системи логопедичних заохочень (медалі, наліпки, «дошка успіху» тощо), які мають бути частиною продуманої педагогічної стратегії. Спільне складання з дитиною правил занять або плану на день розвиває у неї відповідальність і допомагає усвідомлювати логіку процесу. Участь дитини у виборі ігор або вправ створює відчуття значущості та сприяє формуванню суб'єктної позиції. Важливо також не забувати про регулярність занять і їхню ритмічність, що формує у дітей відчуття стабільності та впевненості.

У рамках дослідження було проаналізовано ефективність програми, спрямованої на формування мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами. Вивчення теоретичних аспектів та практичних підходів до мотивації показало важливість створення позитивного емоційного клімату для успішного навчання. Було з'ясовано, що мотивація дітей значно підвищується завдяки застосуванню ігрових методів, які роблять навчальний процес цікавим та захоплюючим. Залучення дітей до активної діяльності через ігри, казки та творчі завдання дозволяє знизити

психологічний бар'єр, що може виникати під час занять з логопедом. Такий підхід сприяє формуванню у дітей позитивного ставлення до мовленнєвих вправ, підвищуючи їхню готовність до регулярних занять. Важливо, щоб заняття не виглядали як примусові, а сприймалися як можливість для прояву творчості та самовираження.

Також у дослідженні було розглянуто роль батьків у процесі формування мотиваційної готовності дітей до логопедичних занять. Було доведено, що активна участь батьків у навчальному процесі має значний вплив на ефективність роботи з дитиною. Спільне виконання завдань вдома допомагає не тільки зміцнити навички, здобуті на заняттях, але й створити гармонійне середовище для мовленнєвого розвитку. Залучення батьків до виконання вправ та надання регулярного зворотного зв'язку підвищує мотивацію дітей, адже вони бачать підтримку та зацікавленість з боку своїх близьких. Розробка рекомендацій для батьків дозволяє удосконалити навчальний процес і зробити його більш результативним. Таким чином, програма, яка включає активну співпрацю з батьками, забезпечує комплексний підхід до розвитку дітей.

Ключовим аспектом дослідження стала диференціація підходів до кожної дитини, оскільки мовленнєві труднощі можуть мати різний характер та ступінь вираженості. Було виявлено, що індивідуальний підхід до кожної дитини значно підвищує ефективність програми, оскільки дозволяє коригувати методи навчання в залежності від конкретних потреб і можливостей малюка. Оцінка рівня мовленнєвого розвитку та постійний моніторинг результатів є важливими етапами в адаптації навчальних завдань. Застосування персоналізованих методик дозволяє уникнути перегрузки дітей інформацією та забезпечує поступове освоєння нових мовленнєвих навичок. Ретельне коригування програми, з огляду на індивідуальні характеристики кожної дитини, сприяє розвитку впевненості в собі та бажання досягати нових вершин у мовленнєвому розвитку. Важливим результатом є створення атмосфери підтримки та уваги до кожної дитини.

Таким чином, методичні засади формування мотиваційної готовності до логопедичних занять спрямовані на створення сприятливого середовища для розвитку мовлення у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами. Важливими елементами цього процесу є використання ігрових методів, індивідуальний підхід та активне залучення батьків до навчання. Застосування сучасних технологій в поєднанні з традиційними методами дозволяє зробити заняття цікавими та динамічними. Урахування індивідуальних особливостей дітей дає можливість коригувати завдання та підходи, що забезпечує ефективне навчання. В результаті, комплексний підхід до мотивації сприяє покращенню мовленнєвих навичок і підвищенню готовності дітей до логопедичних занять.

3.2. Програма формування мотиваційної готовності до логопедичних занять дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами

Формуючий етап дослідження є одним з ключових у процесі вивчення мотиваційної готовності дітей дошкільного віку до логопедичних занять. Його основною метою було впровадження корекційної програми, спрямованої на покращення рівня зацікавленості, активної участі дітей у мовленнєвих завданнях та подолання емоційно-поведінкових бар'єрів. Впродовж даного етапу використовувались спеціально розроблені програми з урахуванням вікових особливостей, індивідуальних мовленнєвих порушень і рівня сформованості мотивації у кожної дитини.

Формуючий етап передбачав використання двох програм, оскільки кожна з них мала специфічну спрямованість і дозволяла послідовно охопити різні аспекти мотиваційної готовності дітей. Програма «Казкова подорож мовленням» застосовувалась першою для розвитку емоційної залученості та інтересу через казкотерапію і сюжетно-рольові ігри, що створювала емоційно комфортне середовище, формувала початковий рівень мотивації та стимулювала активну участь дітей у мовленнєвих завданнях. Після

закріплення базових навичок використовувалась програма «Грай, говори, спілкуйся!», яка акцентувала увагу на інтерактивних формах взаємодії та арттерапевтичних вправах. Така послідовність дозволяла плавно ускладнювати завдання і підтримувати стійкий інтерес дітей. Обидві програми проводилися систематично, із чіткою структурою та використанням ігрових методів, що забезпечувало ефективне формування мотиваційної готовності.

Дослідження здійснювалося у форматі систематичних занять, які мали чітко визначену структуру, логіку і поступове ускладнення завдань. Основною умовою була організація емоційно комфортного середовища, що забезпечувалося через ігрові методи, сюжетність, використання казкових персонажів. Активна участь дітей у логопедичних вправах досягалася через створення ситуації успіху, позитивного підкріплення та залучення до колективної діяльності.

Перша програма мала назву «Казкова подорож мовленням» і була спрямована на формування мотиваційної готовності через використання казкотерапії та сюжетно-рольових ігор. Структура занять включала вступну мотиваційну частину, основну мовленнєву активність і завершальне рефлексивне обговорення. Заняття мали чітку послідовність: знайомство з героєм, подолання «мовленнєвих випробувань» та досягнення цілі. Кожне заняття супроводжувалось новою казковою історією, що викликало інтерес і бажання брати участь. Особливістю програми було використання елементів драматизації, що дозволяло дітям емоційно включатися в процес. Дидактичні ігри були адаптовані під зміст казок і містили мовленнєві завдання: вправи на звуковимову, формування граматичних структур, розвиток лексики. Позитивне підкріплення реалізовувалося через «нагороди» від казкових героїв. Програма була побудована на принципах емоційного залучення, доступності та повторюваності.

Заняття в рамках програми проводилися тричі на тиждень протягом місяця, у груповому форматі по 5-6 дітей. Теми занять охоплювали різні мовленнєві сфери: артикуляційні вправи, звуконаслідування, формування

речення, розвиток зв'язного мовлення. Кожне заняття супроводжувалося музикою, рухливими іграми, що сприяло емоційному розвантаженню. Діти з радістю чекали наступних зустрічей з казковими героями, що вказувало на зростання внутрішньої мотивації. У процесі занять спостерігалось покращення уваги, зосередженості, мовленнєвої активності. Діти почали ініціювати мовленнєвий контакт, демонстрували позитивне ставлення до логопедичних вправ. Також зменшилась кількість уникнень або відмов від участі у заняттях. Батьки відзначали позитивні зміни у поведінці та мовленні дітей вдома.

Ефективність першої програми проявилася у зміні мотиваційної установки дітей до логопедичних занять: з'явився стійкий інтерес, зросла участь у мовленнєвій діяльності. Спостерігалось покращення взаємодії з логопедом, активне залучення до діалогів, відповідей, ініціативних висловлювань. Також відзначено зростання рівня задоволеності дитини своїми досягненнями. Важливим чинником стало те, що навіть діти з низьким рівнем початкової мотивації демонстрували поступове включення у роботу. Казковий сюжет дозволяв утримувати увагу протягом усього заняття. Вдалося знизити рівень тривожності, що сприяло розкриттю мовленнєвого потенціалу. Загалом, перша програма показала високу ефективність у формуванні позитивного ставлення до логопедичних занять. Її можна рекомендувати для використання в умовах інклюзивного та спеціального навчання. Наведемо план-конспект заняття.

План-конспект заняття за програмою «Казкова подорож мовленням»

Мета заняття:

Формування мотиваційної готовності дітей до мовленнєвих занять через використання казкотерапії та сюжетно-рольових ігор. Розвиток звуковимови, граматичних структур, лексики та пізнавальної активності через емоційну залученість до казкової теми.

Структура заняття:

1. Вступна мотиваційна частина (5 хвилин):

- Привітання з дітьми.
- Психологічне налаштування на заняття через позитивну ігрову атмосферу.
- Знайомство з казковим героєм заняття. Наприклад, це може бути добрий ведмедик, який запросив дітей на подорож у ліс, щоб допомогти йому подолати мовленнєві труднощі.

2. Основна мовленнєва активність (15 хвилин):

- **Читання казки** або розповідь, у якій герої стикаються з певними мовленнєвими проблемами (наприклад, важко вимовляти звуки, не можна правильно формулювати речення).
- **Подолання мовленнєвих випробувань** разом з героями казки:
 - Вправи на звуковимову: відпрацювання звуків через повторення та ігри.
 - Формування граматичних структур: побудова речень з новими словами, які зустрічаються у казці.
 - Розвиток лексики: знайомство з новими словами та їх використання в контексті казки.
- **Драматизація елементів казки:** діти можуть самостійно виконувати ролі героїв, проговорюючи фрази, виконуючи дії, що допомагають розв'язати мовленнєві задачі.

3. Завершальна рефлексивна частина (5 хвилин):

- Підсумок заняття: обговорення того, що діти здобули в процесі «подорожі», які мовленнєві труднощі вони допомогли подолати.
- Позитивне підкріплення: «нагороди» від казкових героїв (наприклад, медалі за допомогу у мовленнєвих випробуваннях, похвала за активну участь у занятті).
- Рефлексія: запитання до дітей, як вони почуваються після «казкової подорожі», що їм сподобалося і що було найцікавіше.

1. Вправа «Мовленнєвий ліс» (звукоподібність)

Мета: Розвиток звуковимови через повторення звуків. Опис:

Діти разом з казковими персонажами (наприклад, зайцем або білочкою) йдуть лісом, де на кожному кроці зустрічають різних тварин, які говорять певні звуки. Кожна тваринка в казці має свій характерний звук (наприклад, "с-с-с" — змія, "ч-ч-ч" — чапля, "ш-ш-ш" — їжак). Діти мають повторювати звуки, щоб допомогти героям подолати ліс.

Інструкція для дітей:

«Ось ми йдемо лісом і чуємо першу тваринку — змію! Вона каже: «с-с-с». Давайте разом повторимо: «с-с-с!»»

«Тепер ми зустріли чаплю, вона говорить: «ч-ч-ч». Повторюємо!»

2. Вправа «Мовленнєві перешкоди» (побудова граматичних структур)

Мета: Формування правильних граматичних структур, розширення речень. Опис:

Діти разом із казковим героєм проходять через різні «перешкоди», які виникають на шляху (це можуть бути фантастичні об'єкти або ситуації, як-от мости, лабіринти, загадкові істоти). Для того, щоб подолати перешкоди, діти повинні правильно побудувати речення. Наприклад, героїв мандрують через місто, і потрібно сказати: «Ми йдемо через великий міст», або «Я бачу зелений ліс».

Інструкція для дітей:

«Ми потрапили до лісу, і перед нами величезне дерево. Як ми можемо сказати про нього? (наприклад, «Це велике дерево»).»

«Щоб пройти через ліс, потрібно сказати: «Я бачу велике дерево», і тільки тоді місто відкриється!»

3. Вправа «Мовленнєвий міст» (формування лексики)

Мета: Розвиток лексики та збагачення словникового запасу. Опис:

У казці герої повинні побудувати міст, щоб перейти через річку. Для цього вони повинні вибрати правильні слова з набору (наприклад, зображення дерев, тварин, предметів) і використати їх для побудови фраз, які допоможуть «збудувати» міст. Діти по черзі вибирають слова і складають з ними речення.

Інструкція для дітей:

«Щоб побудувати міст, давайте виберемо слова. Я вибираю слово «дерево», і ми можемо сказати: «Це велике дерево». Тепер твоя черга, вибери слово і склади речення!»

4. Вправа «Казкова мозаїка» (звукові вправи і повторення)

Мета: Зміцнення звуковимови та розвиток навичок фонематичного слуху. Опис:

Діти разом з казковими героями складають «мозаїку» з різних звуків, повторюючи їх по черзі. Кожен персонаж говорить певний звук, а діти повинні повторити його вірно. Наприклад, мавпа говорить «м», слон — «с», кіт — «к», а діти складають з них слово або ім'я персонажа.

Інструкція для дітей:

«Тепер давайте зустрінемо слона, який буде говорити «с». Повторимо разом: «с-с-с». Тепер йдемо до мавпи, вона буде говорити «м». А тепер з'єднаймо всі звуки і скажемо: «с-м-к»!»

5. Вправа «Персонажі-діти» (драматизація)

Мета: Розвиток навичок комунікації та виразності мовлення через драматизацію. Опис:

Діти отримують ролі казкових персонажів і повинні вимовляти свої репліки, активно жестикулюючи і рухаючись, як це роблять персонажі казки. Наприклад, ведмідь може сказати: «Я великий і сильний, я люблю мед!» або лисиця може сказати: «Я хитра, я знаю всі секрети лісу!»

Інструкція для дітей:

«Тепер ми будемо лисицями! Вигадуйте свою репліку, говоріть її голосно і чітко, як лисиця!»

«А тепер давайте станемо ведмедями і скажемо: «Я люблю мед!»»

6. Вправа «Візьми своє слово» (розвиток мовленнєвого зорового сприйняття)

Мета: Розвиток лексики через асоціативні зв'язки та вивчення нових слів. Опис:

На картках зображені різні казкові персонажі, предмети, місця тощо. Діти повинні вибрати правильну картку, на яку вказує вчитель, і назвати її. Наприклад, на картці може бути зображено ліс, і діти повинні сказати: «Це ліс».

Інструкція для дітей:

«Я показую картку, на якій є ліс. Скажіть разом: «Це ліс». Тепер давайте знайдемо ще одну картку з казковим предметом!»

Ці вправи допомагають дітям активно працювати з мовленнєвими завданнями, збагачують їхній словниковий запас, сприяють розвитку звуковимови та формуванню правильних граматичних конструкцій через захоплюючі казкові історії.

Принципи програми:

1. **Емоційне залучення** – діти активно включаються в казкову історію через драматизацію та рольові ігри.
2. **Доступність** – усі завдання адаптовані під вікові особливості дітей, виконання завдань не перевищує їхніх можливостей.
3. **Повторюваність** – кожне заняття базується на новій казковій історії з аналогічними завданнями, що сприяє закріпленню навичок.
4. **Позитивне підкріплення** – діти отримують заохочення за активність і досягнення під час заняття.

Друга програма мала назву «Граї, говори, спілкуйся!» і була побудована на інтерактивних формах мовленнєвої взаємодії та елементах арттерапії. Основною метою програми було стимулювання комунікативної активності дітей через гру, творчість і взаємодію в парі або групі. На заняттях використовувалися методи малювання, аплікації, конструювання з мовленнєвим супроводом. Вправи мали чітке мовленнєве завдання і передбачали вербальні коментарі, опис дій, вживання тематичної лексики. До структури занять входила мотиваційна частина, творча діяльність з мовленнєвим супроводом і короткий аналіз результатів. Програма також включала роботу з емоціями: розпізнавання, назвування, обговорення почуттів

через малюнки та історії. Такий підхід дозволяв дитині висловлювати себе через різні форми, що знижувало напругу та сприяло розвитку мовлення. Заняття проводилися у змішаному форматі – індивідуально та в парах.

Тематичні блоки включали заняття на розвиток описового мовлення, формування діалогу, розвиток мовленнєвого слуху та граматичних структур. Діти створювали власні малюнки-історії, озвучували персонажів, описували свої дії. Це стимулювало не лише мовленнєву, а й уявну, пізнавальну та емоційну активність. Особливу увагу приділяли розвитку навичок слухання одне одного, підтримці діалогу, формулюванню прохань та висловлення думок. У програму були включені парні ігри, що формували навички співпраці й мовленнєвої взаємодії. Успіхи дітей фіксувалися у вигляді індивідуальних «портфоліо», де зберігалися їхні творчі роботи. Це додатково посилювало відчуття значущості власної участі. Батьки залучалися до домашніх завдань, що сприяло закріпленню результатів.

Програма «Граї, говори, спілкуйся!» виявилася ефективною у роботі з дітьми, які мали емоційно-комунікативні труднощі, низький рівень активності та самооцінки. В результаті занять спостерігалось покращення мовленнєвої ініціативи, зростання рівня відкритості у спілкуванні з дорослими й однолітками. Зменшилась кількість випадків уникнення участі в мовленнєвих ситуаціях. Діти демонстрували інтерес до самостійного говоріння, проявляли емоційне задоволення від занять. У багатьох учасників покращилась чіткість мовлення, зросла кількість граматично правильних висловлювань. Також позитивно вплинула можливість вибору виду діяльності, що формувало внутрішню мотивацію. Діти почали більше говорити про себе, свої переживання, взаємодіяти з логопедом без примусу. Результати підтвердили доцільність використання творчих методів як ефективного засобу формування мотиваційної готовності. Наведемо план-конспект заняття.

План-конспект заняття та комплекс вправ за програмою «Грай, говори, спілкуйся!»

Мета програми:

Стимулювання комунікативної активності дітей через гру, творчість і взаємодію в парі або групі. Розвиток мовленнєвих навичок через інтерактивні форми діяльності, а також робота з емоціями через малювання, аплікації та інші творчі вправи.

Структура заняття:

1. Мотиваційна частина (5 хвилин):

- Привітання дітей і коротке введення в тему заняття.
- Використання інтерактивних методів для залучення уваги (наприклад, використання іграшки або казкового героя, що запрошує дітей у «країну творчості»).
- Пояснення мети заняття, а також наголошення на тому, що кожен з дітей матиме можливість висловлювати свої думки через творчість.

2. Творча діяльність з мовленнєвим супроводом (15-20 хвилин):

У цій частині заняття діти виконують творчі завдання, що супроводжуються мовленнєвими коментарями:

- **Малювання на тему «Мій улюблений герой» (аплікація, малюнок):** Діти малюють або створюють аплікацію свого улюбленого героя (людину, тварину, казкового персонажа) і за допомогою вчителя або в парах описують його.
- **Конструювання з кубиків або лего:** Діти разом будують якусь конструкцію (замок, будинок, міст) і потім описують свою конструкцію, використовуючи нові слова та вирази (наприклад, «цей міст дуже великий», «ми побудували високий замок», «ця кімната має багато вікон»).
- **Історії з емоціями:** На основі карток або малюнків з різними емоціями (радість, сум, страх, здивування) діти повинні

розповісти короткі історії, використовуючи ці емоції, описуючи, що відчують герої в різних ситуаціях.

3. Аналіз результатів та рефлексія (5 хвилин):

- Обговорення, як пройшла творча діяльність.
- Діти висловлюють свої враження про те, що вони створили, як їх персонажі або будівлі пов'язані з їх емоціями.
- Рефлексія на тему, як вони почувалися під час заняття, чи сподобалося їм виражати свої почуття через малюнки та слова.

Комплекс вправ:

1. Вправа «Емоційні малюнки»

Мета: Розпізнавання і називання емоцій через малювання.

Опис:

Вчитель показує малюнки з різними емоціями (смішні обличчя, сумні, здивовані). Діти повинні вибрати одну емоцію і на основі цієї емоції намалювати власне обличчя або обличчя казкового героя. Після цього вони розповідають, чому саме ця емоція для них важлива, як вони її відчують.

Інструкція для дітей:

- «Ось перед нами смішне обличчя, яке ви можете намалювати, щоб показати, як ви відчуваєте радість. Тепер давайте намалюємо щось ще — обличчя, яке показує сум або здивування!»

2. Вправа «Казкові персонажі» (творчий опис)

Мета: Розвиток лексики, граматики та творчої уяви через опис персонажів.

Опис:

Діти разом з педагогом створюють персонажа казки, який володіє певними рисами (колір, форма, характер). Після створення персонажа вони описують його, використовуючи нові слова. Наприклад, персонаж може бути «високим і смішним», або «злим, але добрим всередині».

Інструкція для дітей:

- «Створіть свого казкового персонажа. Чим він особливий? Якого кольору його шкіра, як він себе веде? Тепер опишіть його голосно!»

3. Вправа «Тематичне конструювання»

Мета: Формування граматичних конструкцій і навичок взаємодії в групі.

Опис:

Діти використовують кубики Лего або інші будівельні матеріали для створення певного об'єкта (наприклад, «будинок для лисиці» або «дерево для зайця»). Після завершення конструювання діти мають змогу описати свої побудови, використовуючи мовленнєвий супровід (наприклад, «Це великий будинок для лисиці», «Це зелене дерево для білочки»).

Інструкція для дітей:

- «Зараз ми будуємо будинок для зайця. Яка форма в нього буде? Може бути круглий чи квадратний? Давайте разом пояснимо, що ми будуємо!»

4. Вправа «Творчі історії»

Мета: Розвиток комунікабельності та творчих навичок через вигадкування історій.

Опис:

Діти обирають картинки або предмети з різних тематичних наборів (наприклад, картинки з природою, тваринами, предметами побуту) і складають за ними історію. Вони мають обговорити, що відбувається з героями, які емоції вони відчують, які події з ними відбуваються.

Інструкція для дітей:

- «Ось ці картинки. Давайте разом придумаємо історію. У нас є лисиця, дерево і сонце. Що буде далі?»

5. Вправа «Малюнки на пам'ять» (комунікація в парі)

Мета: Підвищення активності дітей через взаємодію в парі, розвиток пам'яті та уваги.

Опис:

Діти працюють в парах: один малює, а інший дає йому команди. Наприклад, один дитина говорить: «Намалюй коло», «Тепер додай три дерева». Діти взаємодіють, коментують і доповнюють малюнок, що стимулює розвиток як мовленнєвих, так і соціальних навичок.

- «Тепер ти говориш мені, що малювати, а я слухаю і малюю!»

Заняття за програмою «Грай, говори, спілкуйся!» використовують творчі методи для розвитку мовлення дітей через взаємодію, комунікацію та творчість.

За результатами формуючого етапу дослідження спостерігалось значне покращення у формуванні мотиваційної готовності до логопедичних занять. У 70% дітей рівень мотивації зріс до середнього або високого, що свідчить про ефективність використаних програм. Діти стали емоційно відкритішими, частіше ініціювали мовленнєві ситуації, активніше брали участь у вправах. У більшості учасників зменшилась тривожність, підвищилась впевненість у своїх можливостях. Спостерігалось також збільшення концентрації уваги, зростання зацікавленості у навчальних завданнях. Заняття стали для дітей джерелом позитивних емоцій, а логопедичний процес – привабливою формою самовираження.

Таким чином, формуючий етап експериментального дослідження довів ефективність методик, орієнтованих на гру, казку, творчість та індивідуальний підхід. Обидві програми сприяли зниженню мовленнєвих бар'єрів, підвищенню самооцінки та формуванню позитивної установки на логопедичну роботу. Особливо важливою виявилася емоційна підтримка та створення умов для досягнення успіху. Діти із задоволенням відвідували заняття, демонстрували зацікавленість та бажання повторювати вправи. Також була помітна позитивна динаміка в мовленнєвому розвитку та розширенні словникового запасу. Формуючий етап став підтвердженням того, що мотивація є ключовим чинником успішності логопедичного впливу в дошкільному віці.

3.3. Впровадження та визначення ефективності програми формування мотиваційної готовності до логопедичних занять дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами

На контрольному етапі дослідження було визначено рівень ефективності впроваджених програм, спрямованих на формування мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами. Основна мета цього етапу полягала в порівнянні початкових результатів з кінцевими, що дозволило встановити позитивну динаміку. Дослідження охопило 20 дітей, які пройшли етап корекційної роботи протягом визначеного періоду. Після завершення формуючого етапу проводилося повторне обстеження за тими ж методиками, що і на констатувальному. Це дозволило виявити зміни у рівні мотивації, поведінковій активності, емоційному ставленні до логопедичних занять. Увага приділялася не лише кількісним показникам, а й якісним проявам зацікавленості дитини до мовленнєвої діяльності. Отримані дані засвідчили значне покращення у більшості учасників експерименту.

Рівень мотиваційної готовності до логопедичних занять у досліджуваних дітей значно підвищився. Якщо на початковому етапі високий рівень мотивації демонстрували лише 10% дітей, то після формуючого етапу ця кількість зросла до 45%. Середній рівень виявився у 50% дітей, що також свідчить про позитивну динаміку (на констатувальному етапі – лише 35%). Низький рівень мотиваційної готовності залишився лише у 5% дітей, у порівнянні з 55% на початку експерименту. Зазначене покращення підтверджує ефективність використаних методичних програм. Позитивні зміни зафіксовано у таких сферах, як емоційна відкритість, готовність до співпраці з логопедом, зацікавленість у виконанні мовленнєвих завдань. Це свідчить про результативність впроваджених підходів.

Окрему увагу приділено аналізу змін у поведінці дітей під час логопедичних занять. На контрольному етапі 75% дітей активно включалися в процес, ініціювали взаємодію та виконували завдання із задоволенням.

Водночас на початку дослідження така поведінкова активність спостерігалася лише у 20% дітей. У 15% дітей прояви ініціативи були ситуативними, залежними від змісту заняття, але загальна тенденція була позитивною. Лише у 10% випадків діти демонстрували байдужість або незначну активність, що значно менше, ніж на попередньому етапі. Покращення відзначалося також у рівні самостійності дітей під час занять. Вони стали менше потребувати постійної стимуляції до мовленнєвої активності, а також легше включалися у нові завдання.

За результатами аналізу мовленнєвої активності дітей виявлено покращення в усіх обстежених сферах. На контрольному етапі 65% дітей вільно відповідали на запитання логопеда, тоді як на початковому етапі – лише 25%. 60% дітей змогли самостійно формулювати повні речення та брати участь у діалозі (на початку – 30%). Зросла частка дітей, які виявляли ініціативу у висловлюваннях, — з 20% до 55%. Це свідчить про формування не лише мотивації, а й розвитку комунікативних навичок. Діти з ентузіазмом розповідали про свої враження, коментували ігрові ситуації, створювали короткі мовленнєві історії. Активне мовленнєве включення стало важливим індикатором підвищення внутрішньої мотивації до мовленнєвої діяльності. Зміни фіксувалися також у структурі мовлення – речення стали довшими, чіткішими, зростала кількість використаної лексики.

Значне покращення спостерігалось у сфері емоційного ставлення до занять. Якщо на початку експерименту 60% дітей демонстрували байдужість або страх перед логопедичними заняттями, то на завершальному етапі таких дітей залишилося лише 10%. 70% дітей виявляли позитивні емоції, чекали занять, охоче говорили про них. 20% демонстрували спокійне ставлення, без відмов чи протесту. Це свідчить про формування позитивної установки на мовленнєву роботу, що є результатом створення комфортного емоційного клімату. Логопедичні заняття перестали асоціюватися з труднощами та стресом. Емоційна підтримка та успішний досвід у виконанні завдань сприяли

зростанню впевненості у власних силах. Це є важливим чинником стабілізації та підвищення мотиваційної готовності.

У процесі повторного анкетування батьків було виявлено позитивну динаміку у поведінці дітей вдома. 80% батьків відзначили, що їхні діти почали більше говорити, ставити запитання, ділитися враженнями. 65% повідомили про зростання інтересу до мовленнєвих ігор, перегляду казок, повторення логопедичних вправ. У 70% дітей зменшилися ознаки уникання мовленнєвого контакту. Батьки також повідомляли про зниження дратівливості, тривожності, підвищення впевненості у собі. Це вказує на те, що ефекти впроваджених програм вийшли за межі занять і мали вплив на загальний розвиток дитини. Така стабільність результатів є важливим критерієм ефективності корекційного впливу. Отже, зміни в мотиваційній сфері стали помітними не лише фахівцям, а й родинам.

Додаткові результати були отримані під час спостереження за взаємодією дітей у групі. Якщо на початковому етапі лише 25% дітей вступали у вербальну взаємодію з однолітками під час логопедичних занять, то на контрольному цей показник зріс до 60%. Діти стали активніше реагувати на висловлювання інших, підтримувати діалоги, висловлювати свою думку. Також збільшилася кількість комунікативних ініціатив у мовленнєвій грі, рольовій діяльності. Зменшилась кількість конфліктних ситуацій, пов'язаних з нерозумінням або небажанням взаємодіяти. Така динаміка свідчить про зростання не лише мотивації, а й комунікативної компетентності дітей. Формування позитивного досвіду взаємодії посилює впевненість у власних мовленнєвих можливостях. Це особливо важливо в контексті майбутньої шкільної адаптації.

Участь у програмі сприяла також формуванню навичок саморегуляції у дітей. Якщо на початку дослідження 60% дітей не могли зосереджено виконувати завдання протягом заняття, то на завершальному етапі таких залишилось лише 15%. Діти навчилися чекати своєї черги, дослухатися до вказівок, виконувати інструкції. Спостерігалось зростання здатності до

планування дій, доведення завдання до завершення. Це стало можливим завдяки структурованій побудові занять, повторюваним алгоритмам та поступовому ускладненню завдань. Формування таких навичок є важливим компонентом загального психічного розвитку. Вони є основою для подальшої навчальної мотивації та поведінкової стабільності. Такий ефект свідчить про глибину впливу розроблених програм.

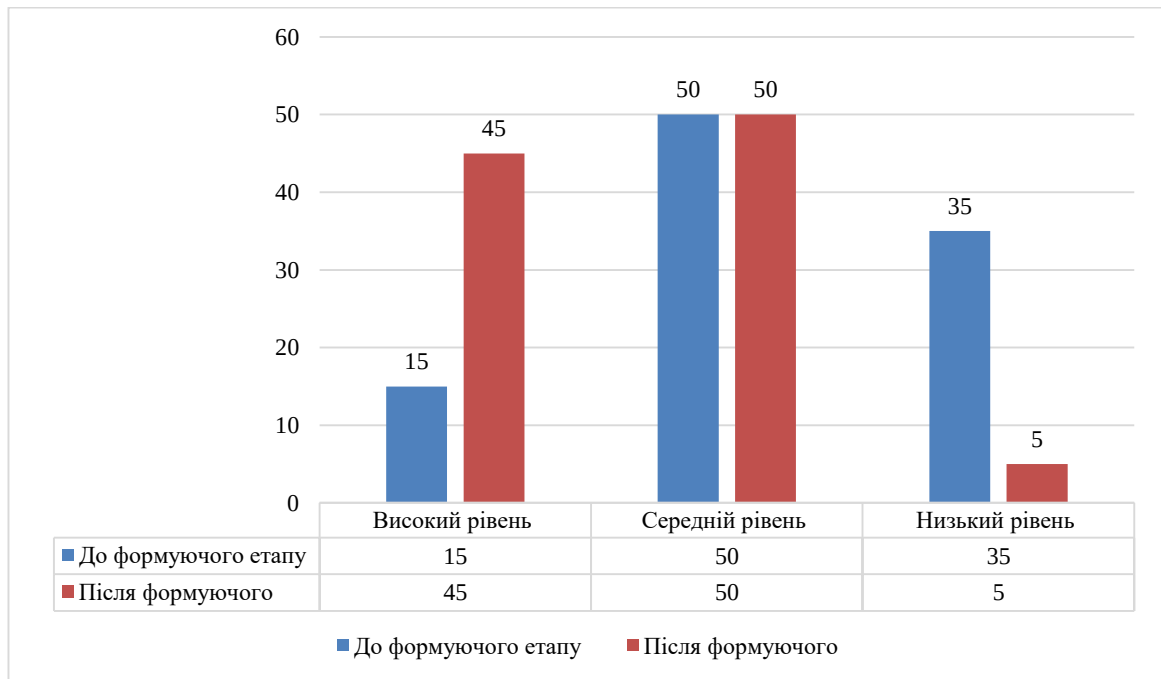

Рис. 2.3. Результати контрольного етапу дослідження

Порівняльний аналіз результатів на констатувальному та контрольному етапах виявив чітку позитивну динаміку у всіх досліджуваних аспектах. Рівень мотиваційної готовності підвищився у 90% дітей, що пройшли формуючий етап. У більшості дітей спостерігалось покращення у 2–3 показниках одночасно: емоційне ставлення, мовленнєва активність, поведінкова залученість. Зміни мали сталий характер і не зникали після завершення програми. Це свідчить про сформовану внутрішню мотивацію до мовленнєвої діяльності. Дослідження підтвердило, що системна, цілеспрямована робота здатна суттєво впливати на мотиваційний стан дошкільників з мовленнєвими труднощами. Результати експерименту можуть

бути використані для удосконалення логопедичної практики у закладах дошкільної освіти.

Таким чином, контрольний етап дослідження підтвердив ефективність впроваджених програм, спрямованих на формування мотиваційної готовності до логопедичних занять. Отримані результати засвідчили зростання рівня мотивації, емоційного комфорту, комунікативної активності та саморегуляції дітей. Значна частина учасників експерименту подолала внутрішні бар'єри та демонструвала стійке зацікавлення до мовленнєвої діяльності. Успіх формуючого впливу обумовлений комплексним підходом, що поєднує ігрові, творчі та емоційно орієнтовані методи. Отримані дані мають практичне значення та можуть бути рекомендовані до впровадження у логопедичну практику. Це підкреслює важливість мотиваційного компонента у системі логопедичної допомоги дошкільникам. Відтак, мотивація виступає одним з провідних чинників ефективної мовленнєвої корекції.

Висновки до третього розділу

У підрозділі визначено методичні засади формування мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей дошкільного віку. З'ясовано, що ефективність логопедичної роботи значною мірою залежить від рівня зацікавленості та внутрішньої мотивації дитини. Обґрунтовано доцільність використання ігрових методів, емоційного підходу, інтерактивних завдань та індивідуалізованих форм роботи. Визначено, що важливою умовою є створення комфортного емоційного клімату, що сприяє відкритості дитини до співпраці.

Представлено розроблену програму формування мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей з мовленнєвими труднощами. Програма включає низку етапів і модулів, які спрямовані на розвиток пізнавального інтересу, емоційної залученості та активної участі дітей у процесі навчання. Зміст програми побудований на принципах доступності, послідовності, ігрової активності та позитивного підкріплення. У програму

входять вправи з використанням сюжетно-рольових ігор, казкових персонажів, музичних і рухливих елементів, які активізують дітей та підвищують їхню залученість.

Таким чином, результати контрольного етапу дослідження засвідчили позитивні зміни у мотиваційній готовності дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами. Кількість дітей з високим рівнем мотиваційної готовності зросла з 10% до 45%, а з низьким — зменшилася з 55% до 5%. Це свідчить про ефективність впровадженої програми корекційно-розвивальної роботи. Спостерігається підвищення інтересу дітей до логопедичних занять, активна участь у мовленнєвих іграх, емоційна включеність. Діти демонструють кращу налаштованість на взаємодію з педагогом та однолітками. Отримані результати підтверджують доцільність комплексного підходу до формування мотивації. Проведена робота сприяла підвищенню ефективності логопедичного впливу на мовленнєвий розвиток дітей.

ВИСНОВКИ

Проаналізовано науково-методичну літературу щодо проблеми формування мотивації у дошкільників. У дослідженнях зазначено, що мотивація є ключовим чинником у навчально-виховному процесі, особливо на етапі дошкільного виховання. Акцентується увага на важливості розвитку внутрішньої мотивації у дітей, що сприяє їх активній участі у різноманітних видах діяльності, зокрема, в логопедичних заняттях. Також розглядаються різні підходи до стимулювання мотивації у дошкільників, зокрема, через використання ігор, інтерактивних методик та емоційного підходу. Суттєвою є роль взаємодії вихователя, логопеда та батьків у створенні мотиваційного середовища для дітей. Визначено, що вміння зацікавити дитину і підтримати її інтерес є необхідною умовою для ефективного розвитку мовлення та загального психічного стану дошкільника.

Розглянуто рівень мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку до логопедичних занять. Проведений аналіз показав, що значна частина дітей має низький рівень мотивації до навчальних активностей, зокрема, до занять, спрямованих на розвиток мовлення. Це може бути пов'язано з недостатнім залученням дітей до активних ігор, нецікавими методами роботи та відсутністю емоційної зацікавленості. Визначено, що на рівень мотиваційної готовності значно впливає індивідуальний підхід до кожної дитини, а також спосіб взаємодії з нею під час проведення занять. Виявлено, що діти з високим рівнем мотивації часто демонструють більшу активність, краще засвоюють матеріал і проявляють зацікавленість у результатах роботи. Це підтверджує необхідність постійного моніторингу рівня мотивації дітей та коригування підходів у роботі з ними.

Розроблено програму формування мотиваційної готовності дітей до логопедичних занять. У процесі її розробки враховані сучасні методики та техніки, спрямовані на розвиток інтересу до мовленнєвої діяльності. Включено різноманітні ігрові методи, творчі завдання та практичні вправи, що

дозволяють дітям розвивати навички мовлення в доступній та захоплюючій формі. Програма передбачає індивідуальний підхід до кожної дитини, що дає змогу враховувати її особливості та потреби. Тестування програми показало її високу ефективність у підвищенні мотивації дітей до участі в логопедичних заняттях. Виявлено, що активне використання ігор, інтерактивних вправ та творчих завдань сприяє значному покращенню рівня мотиваційної готовності дітей, що підтверджує важливість інноваційного підходу в організації логопедичних занять для досягнення високих результатів.

Перевірено ефективність розробленої програми формування мотиваційної готовності дітей до логопедичних занять. За результатами впровадження програми відзначено помітне підвищення рівня зацікавленості дітей до занять, а також значне поліпшення мовленнєвих навичок. Підвищення мотивації до занять було супроводжуване поліпшенням загальної комунікативної активності дітей, їх впевненості в собі та розвитку творчого підходу до завдань. Виявлено, що застосування програмних методів сприяє не тільки підвищенню інтересу до занять, але й покращенню емоційного стану дітей, що позитивно впливає на процес розвитку мовлення. Порівняння досягнутих результатів до і після застосування програми показало значний прогрес у рівні мотиваційної готовності дітей. Важливими факторами успіху стали систематичність занять, емоційна підтримка з боку вихователів та логопедів, а також залучення батьків до процесу.

Надано практичні рекомендації для логопедів, вихователів та батьків щодо підвищення мотивації дітей до занять. Для логопедів запропоновано використовувати ігрові методи, творчі завдання та інтерактивні вправи, що активізують інтерес дітей. Вихователі можуть залучати дітей до різних видів діяльності, які включають елементи мовленнєвого розвитку, з метою створення позитивного емоційного фону під час занять. Батькам рекомендовано активно співпрацювати з дітьми вдома, використовуючи ігри та вправи для розвитку мовлення. Особливу увагу слід приділяти індивідуальним потребам кожної дитини, створюючи мотиваційне

середовище, що відповідає її інтересам. Враховуючи результати дослідження, можна стверджувати, що ефективна мотивація до занять забезпечується тільки через комплексний підхід, що включає участь всіх учасників процесу – логопедів, вихователів та батьків.

Узагальнено, що процес формування мотиваційної готовності дітей до логопедичних занять потребує комплексного підходу, який включає використання інноваційних методик і тісну співпрацю з батьками. Підвищення мотивації є ключовим фактором у досягненні успіху в розвитку мовлення у дошкільників. Розроблена програма, що включає активні ігрові методи, дозволяє значно підвищити рівень зацікавленості дітей, що в свою чергу сприяє більш ефективному засвоєнню мовленнєвих навичок. Практичні рекомендації, що були надані в роботі, можуть бути корисними для вихователів і батьків у повсякденній практиці для розвитку мотивації дітей до навчання. Оцінка результатів дослідження підтверджує, що зміна підходу до організації занять є важливою умовою для успішного розвитку дітей дошкільного віку. Підвищення мотивації має великий потенціал для покращення загального розвитку дітей і сприяє їх успішній соціалізації та адаптації до шкільного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова Л.Є., Франчук Н.Л. Організація ігрової діяльності дошкільників як соціально-педагогічна проблема. Збірка наукових праць «*Vzdelávanie a spoločnosť (Osvita ta spoločnosť)*». Прешовського університету в Прешові, 2016. С. 9-16.
2. Бадер В. І. Взаємозв'язок у розвитку усного і писемного мовлення молодших школярів: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра пед. наук; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2014. 36 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти. За редакцією Богуша А. М., Беленької Г. В., Богінч О. Л. та ін; наук. керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д. п. н. Київ: ТОВ «МЦФЕР–Україна», 2020. 26 с.
4. Білан О., Возна Л., Максименко О., Овчаренко Л., Руханська Л., Самсін В. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Українське дошкілля". Тернопіль: Мандрівець, 2017. 264 с.
5. Блінова В. В., Коноваленко С. В. Дидактичний матеріал для подолання вад мовлення у дітей. Київ: Благовіст, 2014. 196 с.
6. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник; за ред. А. М. Богуш. Вид. 2-ге, доповнене. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 704 с.
7. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
8. Богуш А. Розвиток образного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами поетичного гумору: навчю посіб. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 200 с.
9. Бондаренко Т. М. Підготовка дітей до школи як педагогічна проблема в теорії і практиці вітчизняної педагогіки (друга половина ХХ

століття) : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.01 "Корекційна педагогіка". Луганськ, 2008. 20 с.

10. Вашуленко М. С. Концепція мовної освіти в Україні. Київ: *Рідна школа*, 2014. № 9. С. 71-77.

11. Вашуленко М. С. Формування мовної особистості молодшого школяра в умовах переходу до 4-річного початкового навчання. *Початкова школа*. 2019. № 1. С. 11–14.

12. Гавриш Н. Безсонова О. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей : методичний посібник. Київ : Слово, 2015. 256 с.

13. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят: навч.-метод. посіб.. Київ: Вид. дім «Шкільний світ», 2017. 120 с.

14. Гавриш Н. Розвиток мовлення: розв'язуємо актуальні проблеми. *Вихователь–методист дошкільного закладу*. 2019. № 3. С. 36–44.

15. Гаяш О.В. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку: Науково-методичний посібник для вчителів інклюзивного навчання, асистентів учителів, які працюють з дітьми з психофізичними порушеннями в умовах загальноосвітніх навчальних закладів, соціальних педагогів, батьків. Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2016. 120 с.

16. Голуб Н. М. Підготовка дітей із ЗНМ до навчання у школі. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. № 7. С. 343–351.

17. Гречишкіна І. А. Методика пропедевтичної роботи навчання зв'язного мовлення дітей молодшого дошкільного віку. *Humanitarium – Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.); Ніжин (Чернігів.обл.): Лисенко М. М.*, 2019. Том 44. Вип. 2: Педагогіка. С. 34–40.

18. Гужанова Т. С. Місце «Методики формування мовленнєвої компетенції дошкільників» у підготовці майбутніх вихователів. *Актуальні проблеми та перспективи дошкільної освіти в сучасному освітньому просторі*: зб. наук.-метод. праць. Житомир : ФОП Левковець, 2019. С. 10–12.

19. Данілавичюте Е. А. Діагностика стану сформованості складових мовленнєвої діяльності, що зумовлюють оволодіння навичок читання. *Теорія і практика сучасної логопедії*. Київ: Актуальна освіта, 2018. Вип.3. С.119-136.
20. Дитина : програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк. – 3-тє вид., доопрацьоване і доповнене. Київ : Вид-во Київського університету імені Бориса Грінченка, 2021. 304 с.
21. Єжова О. О. Сутність організаційно-педагогічних умов педагогічного процесу. *Психолого-педагогічні науки*. 2019. № 3. С. 34-43
22. Золотоверх В. Ігротерапія як засіб подолання порушень у дітей з особливостями психофізичного розвитку. *Дефектологія*. 2014. № 4. С. 18-22.
23. Іванова В. П., Малишевська В. О. Дидактичні ігри в логопедичній роботі. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації* : матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції, (14 квітня 2017 р., м. Суми) / М-во освіти і науки України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка, Навчально-науковий ін-т фізичної культури, кафедра логопедії ; Управління освіти і науки Сумської міської ради ; [редкол. : А. А. Сбруєва, Г. Ю. Ніколаї, В. С. Бугрій та ін.]. Суми : ФОП Цьома С.П., 2017. С. 67–71.
24. Ільяна В.М. Особливості організації корекційної роботи вчителя-логопеда з розвитку фонематичних процесів у дітей молодшого шкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2015. №2 (74), С. 45-52.
25. Інновації в дошкільній освіті теорія перспективи шляхи запровадження у практику: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 березня 2024 року за заг. ред. Ю.О.Демидова. Маріуполь: МДУ, 2024. 207 с.
26. Іщенко Л. В. Навчання дітей дошкільного віку рідної мови : навчальний посібник. Умань : ПП «Жовтий», 2013. 138 с.
27. Калмикова Л. О. Перспективність і наступність в навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного і молодшого шкільного віку :

психолінгвістичний і лінгвістичний виміри: навч – метод. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2017. 448 с.

28. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс : навч.-метод. посіб. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2016. 384 с

29. Калмикова Л.О. Перспективність і наступність в навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: психолінгвістичний і лінгвометодичний виміри: навч.-метод. пос. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 448 с

30. Ковшар О. Організація мовленнєвотворчої діяльності як засіб розвитку особистості дошкільника. *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2011. Вип. 33. С. 493– 497.

31. Косенчук О. Г. Формування компетентностей дитини: наступність дошкільної та початкової освіти. *Вісник НАПН України*. 2021. 3(2). С. 1–6.

32. Кравчук Л. Про готовність дитини до шкільного навчання. *Початкова освіта*. 2016. № 15. С. 36–41.

33. Лавренко С. О. Наступність дошкільної та початкової освіти у вимірах сьогодення: здобутки та перспективи. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 16. Т. 2. С. 23–26.

34. Лазуткіна Ю., Ганнощенко С., Ємельянов Д., Миклащук В., Турчина М., студенти; гр. ПР-51, СДУ. Функції мови та мовлення. *VII студентська конференція «Перший крок у науку»*, 20 грудня 2015 р., Суми, Україна. Секція «Філологія у сучасному суспільстві». С. 197–198

35. Малинович Л. М. Корекційна спрямованість психологічної діагностики стану сформованості готовності до навчання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 132–141.

36. Мартиненко І. В. Проблема комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку з системними мовленнєвими порушеннями.

Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. С. 342–348.

37. Мартиненко І. В. Характеристика комунікативних рис особистості дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення. *Особлива дитина: навчання і виховання.* 2015. № 4. С. 33–42.

38. Мартиненко І. В. Особливості комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення: монографія. Київ: ДІА, 2016. 304 с.

39. Марущак К. Психологічна готовність старших дошкільників до школи. *Психологія дошкільника: зб. наук.-метод. Праць.* Житомир, 2016. С. 60–63.

40. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушення порушень мовлення у дошкільників). Спеціальність: корекційна освіта (логопедія). 1-видання. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 288 с.

41. Мова дітей: посіб. для батьків дошкільнят та соц. педагогів / під заг. ред. С. Чередниченко ; Ін-т розвитку інтелекту дитини, Дит. Фонд Об'єднаних Націй. Київ: Кобза, 2018. – 142, [2] с.

42. Мосійчук К., Пологовська О. Особливості психологічної готовності дитини до навчання у школі. *Психологія молодшого школяра : зб. наук.-метод. Праць.* Житомир, 2016. С. 81–85.

43. Мурашко Н. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі. *Дошкільна освіта.* 2014. С.358-369.

44. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку, за заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ: Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

45. Острий І.М. Наочні методи навчання: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Київ, 2020. 192 с.

46. Отич О.М. Педагогіка: сутність та місце в системі наук про освіту. Київ, 2018. – №2. – С.13- 17.

47. Піроженко Т.О. Ігрова діяльність дошкільника: молодший дошкільний вік. Київ: Генеза, 2016. 88 с.
48. Програма корекційної логопсихологічної роботи з формування мовленнєвої готовності дітей із порушенням мовлення різної нозології : свідоцтво про право власності на науковий твір № 73888; заяв. № 74558, 26.07.2017; опубл. 20.09.2017. 4 с.
49. Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики і подолання мовленнєвих порушень у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення: навчально-методичний посібник. Е. Данілавічюте, Л. Трофименко, В. Ільяна, Ю. Рібцун, З. Мартинюк, Г. Грибань. Інститут спеціальної педагогіки і психології НАПН України, 2022. 847 с
50. Психологія мовлення і психолінгвістика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Калмикова Л.О., Калмиков Г.В., Лапшина І.М., Харченко Н.В.; За заг. ред. Л.О. Калмикової. Київ: Переяслав Хмельницький педагогічний інститут, в-во “Фенікс”, 2018. 245 с.
51. Рібцун Ю. В. Професійна діяльність вихователя-методиста спеціального ДНЗ компенсуючого типу. Кам’янець-Подільський: Медобори, 2018. С. 129–134.
52. Рібцун Ю.В. Розвиток емоційної сфери дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2020. №16, С.205 – 222. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719808>
53. Світленко О.О. Тенденції та перспективи розвитку інноваційної освіти: методичний посібник. Київ, 2020. С.56-59.
54. Соботович Є. Концепція загальномовленнєвої підготовки дітей до навчання в школі. *Дефектологія*. 2017. № 1. С. 2-5.
55. Соботович Є. Психолінгвістична періодизація мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. *Теорія і практика сучасної логопедії : зб. наук. пр. Ін-т спец. педагогіки АПН України*. Київ, 2018. Вип. 1. С. 7-35.

56. Соботович Є. Ф. Нормативні показники мовленнєвого розвитку (в його фонетико-фонематичній ланці) дітей дошкільного віку. *Дефектологія*. 2018. № 3. С. 2-5.
57. Створення освітньо-ігрового середовища для розвитку комунікативно-мовленнєвих навичок дошкільників: посібник / Уклад. Л. М. Агамер'янц. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 83 с
58. Тичина К. О. Вивчення батьківського ставлення до дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення. *Науково-методичний журнал «Логопедія»*. Київ: ДІА. 2017. № 10. 74–83 с.
59. Тищенко В. В. Як навчити дитину правильно розмовляти: від народження до 5 років : поради батькам [навч.-метод. посіб.]. Київ: Літера ЛТД., 2016. 128 с.
60. Трофименко Л.І. Діагностика особливостей лексичної компетенції у дітей із тяжкими порушеннями мовлення. *Теоретичне і методичне забезпечення навчання та виховання осіб із особливими освітніми потребами*, 2019. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718666>
61. Трофименко Л.І. Специфіка формування граматичної компетенції у дітей з тяжкими порушеннями мовлення. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 2 (98), 2020. С. 64–73. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723550>
62. Федоренко С. В. Логопедія: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. 144 с.
63. Хілько А. С. Навчальний посібник по неврологічних основах логопедії. Дніпро: СДПІ, 2016. С. 58-63.
64. Чередніченко, Н.В., Клименко, І.В., Тенцер Л.В. Порушення письма у молодших школярів: діагностики та корекція. Навчально-методичний посібник. Київ: ДІА, 2018. С.86-98.
65. Чорних Л. А. Особливості готовності до школи старших дошкільників з порушенням слуху та мовленнєвими порушеннями в контексті їх соціальної адаптації. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Психологія*. 2017. Т. 22. Вип. 4 (46). С. 81–87.

66. Шевченко С.Г. Корекційно-розвиваюче навчання: організаційно-педагогічні аспекти: Метод. посібник для учителів класів корекційно-розвивального навчання. Київ, 2018. 117 с.
67. Bercow, J. Speech and Language Therapy Interventions for Children with Primary Speech and Language Disorders: A Cochrane Review. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, Issue 3, 2018. 56–68.
68. High Howard, A. R., Lindaman, S., Copeland, R., & Cross, D. R. (2018). *Theraplay Impact on Parents and Children with Autism Spectrum Disorder: Improvements in Affect, Joint Attention, and Social Cooperation*. *International Journal of Play Therapy*, 27(1), 2018, 56–68.
69. Hollo, A., Wehby, J. H., & Oliver, R. M. *Unidentified Language Deficits in Children with Emotional and Behavioral Disorders: A Meta-Analysis*. *Exceptional Children*, 80(2), 2014. 169–186.
70. Landreth, G. L., & Bratton, S. C. *Child Parent Relationship Therapy (CPRT): A 10-Session Filial Therapy Model* (2nd ed.). Routledge, 2020.
71. Leung, C. *Enhancing Social Competence and the Child–Teacher Relationship Using a Child-Centred Play Training Model in Hong Kong Preschools*. *International Journal of Early Childhood*, 47, 2015. 135–152.
72. Lin, Y.-W., & Bratton, S. C. *A Meta-Analysis Review of Child-Centered Play Therapy Approaches*. *Journal of Counseling and Development*, 93(1), 2015, 43–58.
73. Miller, J., & Iglesias, A. *Systematic Analysis of Language Transcripts (SALT), Research Version 2018*. SALT Software, LLC.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

План-конспект проведення спостереження за дітьми старшого дошкільного віку під час логопедичного заняття

Тема заняття:

Автоматизація звуку [Р] у складах, словах, реченнях.

Мета спостереження:

Визначити рівень мотиваційної готовності дитини до логопедичного заняття, виявити ступінь зацікавленості, активності, емоційного реагування на завдання.

Місце проведення:

Логопедичний кабінет (або ігрова кімната).

Час проведення:

30 хвилин.

Форма проведення:

Групове або індивідуальне логопедичне заняття.

Структура заняття та орієнтовний хід спостереження:

1. Організаційний момент (2–3 хв.)

- Привітання з дітьми.
- Перевірка настрою.
- Налаштування на заняття.

Параметри спостереження:

- Чи охоче дитина йде на заняття?
- Чи проявляє емоційний інтерес (усмішка, зоровий контакт)?
- Чи включається у процес без примусу?

2. Артикуляційна гімнастика (5 хв.)

- Виконання вправ з дзеркалом.
- Повторення рухів за логопедом.
- Гра "У кого язичок веселіший?".

Параметри спостереження:

- Наскільки активно виконує вправи?

- Чи потребує нагадувань або допомоги?
- Який емоційний фон?

3. Автоматизація звука [Р] у складах, словах (10 хв.)

- Повторення складів, слів за логопедом.
- Ігрова вправа: "Хто швидше знайде слово з [Р]".

Параметри спостереження:

- Чи активно повторює?
- Наскільки швидко орієнтується в завданнях?
- Чи виявляє ініціативу?

4. Речення з заданими словами (7 хв.)

- Складання речень.
- Міні-гра "Хвилинка фантазії".

Параметри спостереження:

- Чи бере участь у мовленнєвій грі?
- Як реагує на похвалу або складнощі?
- Чи зберігає інтерес?

5. Підсумок заняття (5 хв.)

- Узагальнення.
- Похвала.
- Запитання: що сподобалось найбільше?

Параметри спостереження:

- Чи залишилась позитивна емоція?
- Чи готовий(-а) прийти наступного разу?
- Чи висловлює самостійно думки?

Загальні критерії оцінювання мотиваційної готовності:

- Високий рівень — активна участь, зацікавленість, позитивне емоційне ставлення, ініціативність.
- Середній рівень — вибіркова активність, коливання в мотивації, помірне включення.
- Низький рівень — пасивність, уникнення завдань, байдужість, негативні реакції.

ДОДАТОК Б

Анкета для батьків щодо вивчення мотиваційної готовності дітей до логопедичних занять

Шановні батьки!

Просимо Вас відповісти на запропоновані запитання, які допоможуть вивчити мотиваційні особливості Вашої дитини щодо участі у логопедичних заняттях. Ваші відповіді є важливими для створення індивідуального підходу до дитини та залишаються конфіденційними.

Оберіть одну відповідь або кілька, якщо це передбачено.

1. Чи відвідує Ваша дитина логопедичні заняття регулярно?
☐ Так ☐ Ні ☐ Іноді
2. Як часто Ваша дитина з радістю йде на логопедичне заняття?
☐ Завжди ☐ Іноді ☐ Неохоче ☐ Взагалі не хоче
3. Чи розповідає дитина вдома про заняття?
☐ Так, із захопленням ☐ Так, але коротко ☐ Ні
4. Яке завдання подобається дитині найбільше?
☐ Ігрові вправи ☐ Повторення звуків ☐ Робота з картками
5. Яке ставлення дитини до труднощів під час занять?
☐ Сприймає спокійно ☐ Дратується ☐ Відмовляється виконувати
6. Як дитина реагує на похвалу логопеда?
☐ Радіє ☐ Зніяковіло ☐ Не реагує
7. Чи є у дитини улюблені логопедичні ігри?
☐ Так ☐ Ні ☐ Не знаю
8. Чи потребує дитина додаткової мотивації для участі в заняттях?
☐ Так ☐ Ні ☐ Іноді
9. Як дитина поводить себе під час логопедичних занять?
☐ Активна ☐ Пасивна ☐ Коливається
10. Чи запитує дитина, коли буде наступне заняття?
☐ Часто ☐ Рідко ☐ Ніколи
11. Який настрій дитини після занять?
☐ Гарний ☐ Стомлена ☐ Не змінився ☐ Негативний

12. Як часто дитина просить повторити завдання вдома?
☐ Часто ☐ Рідко ☐ Ніколи
13. Чи підтримуєте Ви логопедичну роботу вдома?
☐ Так ☐ Ні ☐ Залежить від настрою дитини
14. Чи важливо для Вас, щоб дитина відвідувала логопеда?
☐ Так ☐ Скоріше так ☐ Скоріше ні ☐ Ні
15. Які труднощі найчастіше виникають у дитини під час занять?
☐ Швидка втомлюваність ☐ Неуважність ☐ Страх помилитися
☐ Відсутність інтересу
16. Як Ви оцінюєте інтерес дитини до мовленнєвих ігор?
☐ Високий ☐ Середній ☐ Низький
17. Чи залучається дитина до колективних мовленнєвих вправ?
☐ Так ☐ Ні ☐ Іноді
18. Які види діяльності вдома найбільше подобаються Вашій дитині?
☐ Малювання ☐ Ігри з конструктором ☐ Читання ☐
Мовленнєві ігри ☐ Інше: _____
19. Що, на Вашу думку, найбільше мотивує дитину до навчання?
☐ Похвала ☐ Ігрова форма ☐ Подарунок/заохочення ☐
Спільна діяльність з дорослим
20. Чи вважаєте Ви, що логопедичні заняття впливають на загальний розвиток дитини?
☐ Так, значно ☐ Частково ☐ Важко сказати ☐ Ні

ДОДАТОК В

Анкета для вихователів щодо мотиваційної готовності дітей до логопедичних занять

Шановні колеги!

Просимо Вас відповісти на запропоновані запитання, що допоможуть з'ясувати рівень мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами до логопедичних занять. Анкета є анонімною, отримана інформація буде використана виключно для наукових цілей.

1. Скільки років Ви працюєте з дітьми старшого дошкільного віку?
☐ До 3 років ☐ 3–10 років ☐ Понад 10 років
2. Скільки дітей у Вашій групі мають мовленнєві труднощі?
☐ До 3 ☐ 4–6 ☐ Більше 6
3. Як часто Ви спостерігаєте труднощі в мотивації до мовленнєвої діяльності у дітей з порушеннями мовлення?
☐ Часто ☐ Іноді ☐ Рідко
4. Як діти ставляться до логопедичних занять?
☐ З інтересом ☐ Байдуже ☐ Неохоче
5. Чи проявляють діти ініціативу щодо участі в мовленнєвих іграх?
☐ Так ☐ Частково ☐ Ні
6. Як змінюється поведінка дитини після логопедичних занять?
☐ Стає активнішою ☐ Не змінюється ☐ Знижена активність
7. Чи виявляє дитина емоційне піднесення після заняття з логопедом?
☐ Так ☐ Іноді ☐ Ні
8. Чи помічаєте Ви поступові мовленнєві зміни у дітей після систематичних занять?
☐ Так ☐ Частково ☐ Ні
9. Як Ви вважаєте, що найбільше мотивує дитину до участі в занятті?
☐ Похвала ☐ Ігрова форма ☐ Присутність дорослого ☐ Успішність виконання
10. Чи залучаєте Ви логопедичні ігри у свої заняття або режимні моменти?
☐ Постійно ☐ Іноді ☐ Ні
11. Які види мовленнєвої активності подобаються дітям найбільше?
☐ Повторення за зразком ☐ Вірші ☐ Рухливі мовленнєві ігри ☐ Рольові ігри

12. Чи потребують діти додаткової підтримки перед логопедичними заняттями (психологічної, емоційної)?
☐ Так ☐ Іноді ☐ Ні
13. Які труднощі Ви найчастіше спостерігаєте у дітей з мовленнєвими порушеннями під час мовленнєвої діяльності?
☐ Страх помилки ☐ Невпевненість ☐ Низька увага ☐ Відмова від участі
14. Чи помічаєте Ви залежність мотивації дитини від ставлення до логопеда?
☐ Так ☐ Частково ☐ Ні
15. Як Ви оцінюєте загальний рівень мотиваційної готовності дітей до логопедичних занять?
☐ Високий ☐ Середній ☐ Низький
16. Які, на Вашу думку, умови сприяють підвищенню інтересу дітей до логопедичних занять?
☐ Ігрові прийоми ☐ Позитивне підкріплення ☐ Підтримка батьків ☐ Індивідуальний підхід
17. Чи взаємодієте Ви з логопедом для планування спільної роботи з дитиною?
☐ Так, постійно ☐ Іноді ☐ Ні
18. Як часто Ви проводите спостереження за дітьми під час логопедичних занять?
☐ Постійно ☐ Час від часу ☐ Не проводжу
19. Чи вважаєте Ви логопедичну допомогу ефективною у розвитку загальної комунікації дітей?
☐ Так ☐ Частково ☐ Важко сказати
20. Які рекомендації Ви могли б дати щодо підвищення мотивації дітей до логопедичних занять?